

TIDNINGEN

DJURSKYDDET

MEDLEMSTIDNING FÖR DJURSKYDDET SVERIGE • NUMMER 1/2021 • ÅRGÅNG 131

8 RÅD

Stoppa
hundsmugglarna

**SLAKTERISKANDALEN
– KAMERA NÄSTA?**

SIDAN 6

**KATTSAMLARNA
SKA KARTLÄGGAS**

SIDAN 25

TEMA FÖRSÖKSDJUREN

Vägen mot utfasning

Alla de råttor och möss som används i djurförsök ska sluta användas när det är vetenskapligt möjligt. När blir det? Ingen vet. Satsningarna på 3R och djurfria metoder styr takten. SIDAN 8

Hill's stöder djurhemmens viktiga arbete

Vår mission har i mer än 75 år varit att medverka till att berika och förlänga det speciella förhållandet mellan människor och deras husdjur.

Samtidigt brinner våra hjärtan också för hundar och katter som inte har en kärleksfull familj och ett trevligt hem. Därför stöder vi lokala djurhem och välgörenhetsorganisationer i hela världen. Genom att bland annat donera foder hjälper Hill's varje år till att rädda nästan en miljon hundar och katter världen över.

Genom att ge djuren precis den näring de behöver från den dag de kommer till djurhemmet ser vi till att deras hälsa är högsta prioritet. Och friska djur är lyckliga djur som snabbare hittar en ny familj!

Hill's är stolta över samarbetet med Djurskyddet Sverige. Samarbetet innebär att vi stöttar Djurskyddet Sverige centralt på olika sätt men också lokalt där vi bland annat tillhandahåller foder till de ineliggande djuren på Djurskyddets djurhem.

8

TEMA FÖRSÖKSDJUREN

I april ska den forskningspolitiska propositionen debatteras och klubbas i riksdagen. Ett kort men symboliskt värdefullt delkapitel handlar om djurförsök. Ett viktigt steg på vägen mot en utfasning av djurförsöken. Men räcker det?

Foto: iStock

TIDNINGEN DJURSKYDDET

REDAKTÖR & ANSVARIG UTGIVARE

Katarina Hörlin

LAYOUT & BILDBEHANDLING

Nevada Media

KORREKTURLÄSNING

Majk Michaelesdotter

OMSLAGSFOTO

iStock

OMSLAGSRÄTTA

Rättor ingår bland de vanligaste försöksdjuren efter fiskar och möss.

ISSN

1651-4505

TRYCK

Sörmlands Printing Solutions AB

MATERIAL

Redaktionen ansvarar inte för insänt, icke-beställt material

ANNONSANSVARIG

Peter Solstedt, f d Henriksson,
peter.solstedt@djurskyddet.se

NÄSTA MANUSSTOPP

20 maj 2021

KONTAKTA REDAKTIONEN

redaktionen@djurskyddet.se

Foto: Shutterstock

6 Slakterier kan bli kameraövervakade

Foto: iStock

24 Kattsamlandet undersöks

Foto: Alexandra Alvtlig

30 Vem lägger ut bullar med glas för att skada hundar?

22 **8 råd.** Se igenom hundsmugglarnas bluffar. Hjälp hundar att slippa plågas.

32 **Vi tipsar.** Enastående podd om försöksdjur. Skräckinjagande thriller på samma tema.

42 **Sista ordet.** Stina Näsström om sina älskade excentriska kollegor.

+ **36** Vem är ansvarig om jag skadar en katt i självförsvar? Polisen svarar! **38** Djurkryssat - lös och få chansen att vinna fina priser **40** Medlemsinformation & kontaktuppgifter till föreningarna

Katarina Hörlin

Redaktör, tillsammans med Griffin, pudel.
redaktionen@djurskyddet.se

LEDARE

Smuggling och djurförsök

Tyvärr ser vi även att dvärgtaxar blivit vanligare, skrev veterinär Alexandra Vilén i svarsmejlet efter att hon läst igenom sina citat till artikeln på sidorna 22–23, där vi ger 8 råd för att undvika att köpa en valp som smugglats in i landet eller fötts upp på så kallade valpfabriker. Alexandra är klinikchef och har infört en ny rutin för att hon och hennes veterinärkollegor inte ska utnyttjas för att skriva intyg till valpar vars ursprung är uppiktade. Läs vilken rutinen är och få fler råd om hur du som drömmar om att köpa hund inte ska bli lurad av hundsmugglare. För denna kriminella djurplågande verksamhet tycks bara öka. Under årets första två månader har Tullverket stoppat 91 hundar från att föras in illegalt i landet. Motsvarande siffra året innan var 28 hundar och det är pandemin som gjort att efterfrågan på hundar vida överstigit tillgången på svenska hundar, enligt Tullverket.

Även antalet katter som fick nya hem slog nya rekord i fjol. Hur relationen till djur kan fördjupas under pandemins hemarbete skildrar Stina Näsström på ett fantastiskt sätt i sin krönika. Missa inte den!

Försöksdjuren är i fokus. För fem år sedan hade vi detta tema senast, mycket har hänt, brukar man skriva, men har det verkligen det? I skrivande stund väntar regeringens forskningspolitiska proposition på att debatteras och röstas om i riksdagen. För första gången på tolv år finns alternativa metoder till djurförsök med som ett eget delkapitel i propositionen. Men räcker det? Nej, inte alls, inser vi efter att ha talat med Karin Gabrielson Morton, sakkunnig på Forska Utan Djurförsök. Möt henne i tidningen. Mycket återstår innan det blir vetenskapligt möjligt att fasa ut djurförsöken. På temasideorna lyfts några utmaningar. Men ämnet är enormt och i april kommer fler artiklar som rör utmaningar och framsteg kring djurförsök att publiceras på webbtidningen.

Till dess: Fin Påsk! ✕

TYCK TILL!

Mejla dina insändare till redaktionen@djurskyddet.se eller posta till Tidningen Djurskyddet, Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Våren innebär inte bara glädje

Med sol och värme startar livet om. Nya liv möter dagens ljus och man önskar att alla kunde få njuta av livets under. Men vi känner oro och ibland uppgivenhet. För oss som räddar katter är det tuffa tider som väntar. Det är nu det kör igång...

Larmen om katter som far illa når oss i en allt snabbare takt. Folk börjar att röja i sina trädgårdar och är ute mer. Dagarna blir längre och allt lidande döljs inte längre av vinterns mörker. Hormonerna i våra fyrfotade vänner rusar runt i deras kroppar och de styrs inte av förnuft och erfarenhet. Nu grundläggs det som ofta är starten på vår tids största djurskyddsproblem. Att det finns upp mot 150 000 hemlösa katter innebär ett enormt lidande. De kunde ha varit betydligt fler, men livet för våra hemlösa katter blir ofta korta och fyllt av lidande. Många dör långt innan de blir vuxna och man räknar med att de flesta dör innan de nått två års ålder. Kanske ser du dem där ute och tänker att de ser ju fina ut. Du har fel! Katter är inte skapta för att leva i vårt klimat och mask, skabb och en mager

kropp upptäcks ofta inte av ett otränat öga.

Så här kan vi inte ha det! Dom flesta av oss är ju djurvänner och vi kan ju faktiskt göra något åt det.

Det första är att kastrera, id-märka och registrera sina egna katter. Ser du en katt som far illa, så larma länsstyrelsen (det kan man göra anonymt) eller kontakta en djurskyddsförening. Upptäcker du att en katt lagt kattungar under din altan, husgrund eller i ditt uthus, kontakta genast din lokala djurskyddsförening. Ju tidigare larmet kommer in desto större chans att de går att rädda.

Djurskyddet Norra Halland

Foto: Unsplash

Slopat beteskrav är en dålig idé

På LRF:s riksförbundsstämma behandlades en motion där man föreslår att LRF ska jobba för en ändring i lagen om utevistelse för de svenska korna. Att det ska bli lagligt att hålla korna inne, året om! Den motionen gick igenom.

Om förslaget att ändra djurskyddslagen skulle gå igenom, hur förhåller sig då Arla till det med sin reklam i filmer med korna i gröna sommarhagar? Ska man ha ännu fler mjölkpaket med mjölk från Krav-gårdar, från konventionella med kor på bete, respektive gårdar med korna installerade hela livet? Och olika tankbilar till olika gårdar som hämtar mjölken?

Foto: iStock

Djurskyddslagen i Sverige framhålls när vi i olika sammanhang förespråkar värde för svensk mjölk. Ett sådant förslag som att korna ska kunna hållas inne hela året är inte rimligt att driva, det kan bli ett rejält bakslag för trovärdigheten för svenska produkter bland konsumenterna. De flesta mjölgårdar i dag har bra rutiner för korna och deras sommarbete. Låt inte en mindre grupp få gehör för en dålig idé som i slutändan ger dålig reklam för alla vanliga mjölkbönder och för svensk mjölk!

Barbro Winge, medlem i Djurskyddet Sverige och har arbetat med mjölkkor hela sitt liv.

MEST LÄST PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Mest läst på webbtidningen under januari 2021

1. Någon försöker skada Malmös hundar
2. Veterinärers råd inför avlivning
3. Djurskyddet Jämtland räddar rekordmånga katter från att frysa och svälta i vinter
4. Min hund har blod i bajset
5. Så lagar du din egen hundmat

BEST FRIEND

Cattia

Pengarna tillbaka om du och din katt inte blir nöjda!

Best Friend Cattia kattströ, bildar små effektiva klumpar och är tillverkat av naturliga material utan konstgjorda tillsatser. Produkten har en överlägsen förmåga att binda både vätska och lukt vilket håller kattlådan fräsch och luktfri.

Absorberar
dålig lukt

Tass-
vänlig

Dryg

Prisvärd

Viktiga propositioner för djurskyddet i höst

■ **I september kommer** regeringen att lämna propositioner till riksdagen i två viktiga djurskyddsfrågor: Brott mot djur och Obligatorisk ID-märkning och registrering av katt.

– Äntligen! 2021 kan bli katternas år! Nu vet vi ännu inte vad regeringen kommer att ha med i förslagen men jag utgår ifrån att de följer den riktning som utredningarna hade. Båda var mycket bra utredningar så det ska bli spännande att läsa regeringens förslag, säger Åsa Hagelstedt, generalsekreterare Djurskyddet Sverige.

Chefsrådmannan Ulrika Geijer ansvarade för kattutredningen och rådmannan Lars Wallinder var särskild utredare för Brott mot djur – skärpta straff och ett mer effektivt sanktionssystem, där en av nyheterna var införande av rubriceringen grovt djurplågeri som ska kunna ge sex års fängelse. ✕

Skärpta krav för lax

■ **Skärp djurskyddet** vid utsättningen av gräsänder, fasaner, rapphöns och laxfiskar som varje år sätts ut i naturen för att användas till jakt och fiske. Det föreslår Jordbruksverket till regeringen.

– Det rör sig om sammanlagt flera miljoner djur, som varje år sätts ut och om utsättningen sker på fel sätt finns det risk för allvarliga djurskyddsproblem, säger Helena Elofsson, djurskyddschef på Jordbruksverket, som strax innan jul lämnade över rapporten Djurskydd vid utsättning av djur för jakt och fiskeändamål – behov och konsekvenser av ytterligare djurskyddskrav till regeringen. ✕

Kameraövervakade slakterier kan bli av

■ **Landsbygdsminister** Jennie Nilsson (S) är öppen för att införa kameraövervakning på svenska slakterier.

– Vi behöver säkerställa att vi har de mest effektiva verktygen för att se till att lagstiftningen hålls och jag utesluter inte kameraövervakning som en del i det, sa Jennie Nilsson i en frågestund i riksdagen i vintras, efter att TV4 Nyheterna visat organisationen Djurrättsalliansens smygtagna filmer på ett gårdsslakteri där personalen grovt misshandlade grisar och kor innan de skulle slaktas. ✕

Tigern på bilden är fotograferad 2011 när den precis anlät till djurparken.

Foto: Foto: Borås Djurpark

Tiger drabbad av covid-19

■ **En tiger och två** lejon vid Borås djurpark konstaterades i vintras ha fått covid-19. En tiger har avlivats.

SVT Nyheter var först med nyheten att covid-19 drabbat vilda djur som hålls på en svensk djurpark.

Upptäckten att tigerhonan insjuknat gjordes

i januari och avlivningen skedde samma dag.

– Det var en gammal tigerhona, som blev väldigt sjuk. Hon var 17 år, vilket är en hög ålder för tigrar. Hon avlivades och vid obduktionen upptäcktes flera andra underliggande sjukdomar, säger länsveterinär Ulf Lövdahl, vid länsstyrelsen i Västra Götaland. ✕

Stopp för minkavel i år

■ **Jordbruksverket** har infört ett valpningsförbud på svenska minkar i år, för att hindra smittspridningen av covid-19. Beslutet gäller fram till den sista december 2021.

– En liten andel minkar är kvar som har antikroppar, men skulle vi tillåta valpning skulle

vi ökat populationen och då finns en ökad risk för smittspridning. Vi försöker ha proportionella åtgärder, det är hela tiden en bedömning utifrån djur- och folkhälsa som avgör hur kraftfulla åtgärder som beslutas, säger Jordbruksverkets generaldirektör Christina Nordin. ✕

Svensk djurhållning ska granskas

■ **Regeringen ger Statens** veterinärmedicinska anstalt, SVA, och Jordbruksverket uppdraget att granska djurhållningen i syfte att minska risken för uppkomst av nya zoonotiska smittor som har betydande påverkan för folkhälsan. De får också i uppdrag att föreslå förebyggande åtgärder för att minimera risken för överföring av smittor mellan djur och människor, samt peka ut eventuella behov av förändringar i lagstiftningen.

– Som vi nu alla vet är en felaktig djurhållning en stor risk, och det gäller inte bara i Kina. Även i Europa och Sverige har vi sett att coronaviruset överförts från människa till djur

på många minkfarmer. Vår minkindustri utgör fortfarande en riskfaktor att ta hänsyn till när det gäller kampen mot corona, säger miljö- och klimatminister Per Bolund (MP). ✕

Miljöpartiets Per Bolund.

Foto: Kristian Pohl/Regeringskansliet

Ingen grisbedövning är stressfri

■ Alla djur ska skonas från onödigt lidande och obehag vid slakt. Men inga bedövningsmetoder för gris är stress- eller smärtfri under hela processen. Varken i Sverige eller världen. Det visar forskarna Lotta Berg, Anna Wallenbeck och Torun Wallgren i en rapport. De inkluderar inlastning, utlastning i transport, framförelse till bedövning och själva bedövningen.

"En bedövningsmetod som medger att grisarna hanteras och drivs i grupp utan användning av elpåfösare eller annan hård

drivning, som inte kräver kraftig fixering, som ger snabb induktion utan aversiva reaktioner hos grisarna, som är driftsäkert och inte i hög grad beroende av den enskilda operatörens skicklighet, och som ger långvarig eller irreversibel bedövning att föredra. Något sådant system finns inte tillgängligt idag, vilket innebär att området är aktuellt för vidare forskning", slår de fast.

Rapporten Bedövningsmetoder för gris vid slakt kan laddas ner på SLU:s hemsida. ✕

Krav-granskning visade brister

■ **I vintras visade SVT:s** Uppdrag granskning att missförhållanden förekommit på Kravgårdar, som brott mot djurskyddslagen och Krav-bönder som dömts för djurplågeri.

Enligt Krav har en halv procent av alla 2300 aktiva Krav-certifierade djurgårdar fått förelägganden från en länsstyrelse de senaste tre åren. Dessa har också fått avvikelser av de Swedac-ackrediterade kontrollföretag som Krav anlitar för sin kontroll, skriver Krav.

"Då gårdarna har åtgärdat avvikelserna har de fått behålla eller återfått sitt Krav-certifikat efter förnyad bedömning. Det finns dock inga

aktiva Krav-certifierade djurgårdar som har fått djurförbud".

- Vi är ödmjuka för att det finns saker vi kan förbättra. Vi skulle gärna se att kontrollföretagen kunde ta del av information från den offentliga kontrollen på ett praktiskt och rättssäkert sätt. Det skulle bidra till att kontrollföretagen omgående skulle kunna göra extra kontroller på dessa gårdar för att följa upp att åtgärder vidtas, eller till att dra in certifikatet tidigare om bristerna är stora, säger Anita Falkenek, Kravs ordförande, i ett uttalande. ✕

Foto: Judith Prins/Unsplash

Hobbyvallning får inte stressa fåren

■ **Mer fokus på fårens** behov behöver alla som på hobbybasis låter sina hundar valla får visa. Det framkom under webinarie i vintras.

- Det är kanske framför allt under träning som behovet finns, eftersom tävlingar redan har veterinärtillsyn, sa Katarina Lingehag Ekholm, ordförande CIWF Sverige och en av landets mest kunniga inom fårens djurskydd.

- Får är lättlärd varelse som känner smärta, rädsla och välbefinnande. Intelligensmässigt är de snäppet under delfiner. Risken är att fåren statusmässigt betraktas under-

ordnad hunden och att deras behov inte respekteras. Får riskerar att fara illa fysiskt och psykiskt. När unghundar och otränade hundar vallar, är det viktigt att föraren kontrollerar hunden så den inte jagar fåren.

Deltagare berättade om får som tränats vid 30 graders värme. Förslaget att djurskyddsinspektörer skulle få reda på när och var träning sker för att kunna utöva tillsyn lyftes. Svenska kennelklubben har en bra vallningspolicy verkade alla vara eniga om och webinariedeltagarna enades om den kunde uppdateras. ✕

Pilbågsbeslut dröjer

■ **Det kommer** att dröja minst ett år innan Naturvårdsverket fattar beslut om hur de ska gå vidare med förslaget att jaga vilda djur med pilbåge i Sverige. De inväntar resultatet från en finsk studie om pilbågsjakt på vitsvanshjort. Studien har nyligen kommit igång vid Helsingfors universitet och den väntas ge "ny kunskap om effekter av pilbågsjakt på mindre klövvilt generellt." ✕

Döda strömmingar på Fåröstrand

■ **Synen som mötte** Greger Johansson och hans fru när de gick på promenad längs Fårös stränder i februari var fruktansvärd. Tusentals döda fiskar hade flutit i land.

- Det kändes som en tragedi.

Enligt uppgift till Tidningen Djurskyddet var det ett pumphaveri som resulterade i att uppskattningsvis ett ton strömming och skarpsill flöt i land på Fårö.

Djurskyddet för viltfångad fisk är eftersatt. Varken djurskydds- och jaktlagen skyddar dem och varje år kvävs miljontals fiskar ihjäl i trålarna.

Trålar som plötsligt släpper eller pumpar som går sönder är andra problem. ✕

Lågt förtroende för grisslakt

■ **Endast 40-45 procent** av svenska konsumenter har högt eller mycket förtroende för svensk slakt av gris. Det visar en undersökning som Svenskt Kött gjort och som presenterades i mars. ✕

En försöksmus av
stammen C57BL/6 R.

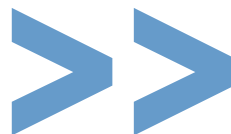
TEMA **FÖRSÖKSDJUREN**

DE ETISKT PRÖVANDE FÖRSÖKEN

Djurförsöken på levande djur ska fasas ut när det är vetenskapligt möjligt. När blir det? Ingen vet.

Vissa försök har redan ersatts. Andra kommer att ta längre tid. Varje månad prövar regionala djurförsöksetiska nämnder nya ansökningar om djurförsök. Möt två djurskyddsrepresentanter som berättar om svårigheterna.

Nu visar också en ny studie att den etiska prövningsprocessen behöver utvecklas. Möt forskarna bakom studien. Och missa inte gästkrönikörens vassa text kring vad som är fel med djurförsöken.

Djurfria metoder i forskningspropositionen

Vart fjärde år lägger regeringen fram sin forskningspolitiska proposition. I april ska en ny klubbas. Djurförsöken har fått ett eget delkapitel. Men den rejäla finansieringen av djurfria metoder saknas, varnar experter.

Det är ett mycket viktigt dokument, som visar hur vi försvarar Sverige och värnar kunskapen, sa Matilda Ernkrans, minister för högre forskning och utbildning när regeringens forskningspolitiska proposition "Forskning, frihet, framtiden – kunskap och innovation för Sverige" presenterades i höstas.

Här har satsningar för totalt 13,6 miljarder under perioden 2021–2024 samlats. I april ska propositionen debatteras i riksdagen innan den klubbas för att träda i kraft den 1 juli 2021.

I det nionde kapitlet Samhällsutmaningen hälsa och välfärd finns delkapitel: 9.1.17 Djurskydd och alternativa metoder till djurförsök.

Det börjar på sidan 92 med meningen: "Sverige är ett föregångsland när det gäller djurskydd och det är regeringens ambition att Sverige ska fortsätta att vara det" och slutar mitt på sidan 93 med orden: "Genom bl.a. dessa satsningar arbetar Sverige med fortsatt utveckling av alternativa metoder

till djurförsök i enlighet med den inriktning som anges i direktiv 2010/63/EU (skäl 10) om att direktivet är ett viktigt steg mot att uppnå det slutliga målet att ersätta alla försök på levande djur i vetenskapliga syften och i undervisningssyfte så snart det är vetenskapligt möjligt att göra det."

Två halva sidor med stor tyngd.

– Att frågan om djurfria metoder finns med i den forskningspolitiska propositionen har ett stort symbolvärde. Annars ses det främst som en djurskyddsfråga och hamnar hos Miljö- och jordbruksutskottet. Nu finns det i forskningspolitiken och det är viktigt för att frågan ska komma med i det sammanhang den hör hemma och där den kan drivas framöver, säger Karin Gabrielson Morton, sakkunnig hos Forska Utan Djurförsök

Vilka satsningar är det då som regeringen presenterar?

– Beloppen som Vetenskapsrådet delar ut har legat på samma nivå de senaste tolv åren, så någon nysatsning är det inte.

Pengarna räcker till att stödja sex projekt. Ett minimikrav vore att Vetenskapsrådet kan ge fler stöd till fler projekt nu än för tolv år sedan, och beloppen till varje projekt måste också höjas. Budgeten för att stödja denna typ av forskning borde vara minst tio gånger så stor, säger Karin Gabrielson Morton.

Redan i budgetpropositionen för 2021 har det föreslagits en fortsatt finansiering av 3R-centret med 15 miljoner kronor per år 2021–2023. Vetenskapsrådet har fått 13 miljoner, samt 2 miljoner extra per år, vilka ska gå till 3R.

Ju snabbare nya bra djurfria metoder kommer, desto fortare kan EU-direktivet 2010/63 skäl 10 nås. Det som säger att "målet är att ersätta alla försök på levande djur i vetenskapliga syften så snart det är vetenskapligt möjligt".

Det finns ingen bortre gräns i tiden, utan sker när det är vetenskapligt möjligt. Satsas det inte på att utveckla vetenskapliga djurfria metoder kommer djurförsöken inte att kunna ersättas. Och enligt Forska

9.1.17 Djurskydd och alternativa metoder till djurförsök

Sverige är ett föregångsland när det gäller djurskydd och det är regeringens ambition att Sverige ska fortsätta att vara det. Bestämmelser som reglerar människans förhållande till djur finns bl.a. i djurskyddslagen (2018:1192). Alla djur som hålls av människan, exempelvis djur som används för forskningsändamål, för livsmedelsproduktion eller för sällskap och hobby omfattas av djurskyddslagstiftningen. Med djurskyddsforskning avses forskning som syftar till att öka den grundläggande kunskapen om djur och djurs behov i syfte att t.ex. utveckla nya djurhållningsmetoder.

När det gäller användning av försöksdjur är grundförutsättningen att djur får användas bara om syftet med försöket inte kan uppnås utan användning av djur, att så få djur som möjligt används och att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt. Forskning om alternativ till djurförsök utgår från den s.k. 3R-principen, från engelskans *replace*, *reduce* och *refine*. Det är angeläget att alternativa metoder till djurförsök utvecklas. I EU är det sedan 2013 totalt förbjudet att testa kosmetiska produkter på djur. Sverige kan bli världsledande inom alternativa metoder, vilket kan bidra till såväl nya jobb som nya företag. Efterfrågan på snabbare, billigare och säkrare testmetoder är stor. Med alternativa meto-

Ny rapport om djurfria metoder

Att få fram metoder utan djurförsök ses ofta som enbart en djurskyddsfråga. Vi instämmer med riksdagsledamöterna och Läkemedelsindustriföreningen, som vill skifta fokus till att betona kopplingen till forskning, utveckling och innovation.

Det skriver omvärldsstrateg Monica Björklund och docent Mattias Öberg i sin nya rapport "Att kommunicera om nya metoder utan djurförsök. Upplevelser, utmaningar och uppmaningar".

Studien rör inte djurhållning och generell användning av djur inom forskningen, utan lyfter fram några strategiska vägval som kan ge en skjuts framåt i utvecklingen av nya metoder som är bättre anpassade för människor än vad djurförsöken är. Några av dessa metoder är material som liknar mänsklig vävnad, matematiska modeller och "organ-på-chip".

"Ju mer den biomedicinska kunskapen växer desto tydligare blir det att rättor och möss inte längre räcker till. Djurförsöken är för oprecisa för de frågor vi har när vi tar fram nya kemikalier, material, och läkemedel" förklarar Mattias Öberg, på sin blogg.

3R, Replace, Reduce, Refine, betyder på svenska: ersätt, minska och förfin djurförsöken. En av rapportens slutsatser är att begreppet Replacement, att ersätta djurförsök, måste kompletteras med ett nytt begrepp: Placement. Som innebär att "placera de nya metoderna i samhället utan att alltid jämföra med de djurförsöksbaserade metoderna". ✕

Utan Djurförsök har alltså summan till Vetenskapliga rådet som är den stora instansen som kan dela ut forskningsanslag till 3R legat på samma nivå i tolv år.

– Det är möjligt att regeringen har planerat för fler nya satsningar under kommande år, i så fall kommer det i budgetpropositionen, regleringsbrevet eller genom att de ger riktade uppdrag till någon myndighet, men det är inget som syns i propositionen. Om regeringen vill vara ett föregångsland inom den djurfria forskningen så måste den visa det också. Det syns inte i den forskningspolitiska propositionen i varje fall, säger Karin Gabrielson Morton.

– Lika viktigt som det är att ett kapitel i propositionen handlar om djurfri forskning lika nödvändigt är det att medel skjuts till så att det blir möjligt att i praktiken få till en djurfri forskning. När EU-direktivet säger att vi ska fasa ut djurförsöken när det är vetenskapligt möjligt, då måste det satsas så att det kan bli vetenskapligt möjligt.

Även andra statliga forskningsfinansierare får tillskott 2021-2024. Formas och Forte

får 257 miljoner kronor 2021 (1,3 miljarder kronor totalt 2021–2024) respektive 105 miljoner kronor 2021 (595 miljoner kronor totalt 2021–2024).

Formas avsätter 18 miljoner per år till forskning om djurskydd och djurskyddsfrämjande åtgärder. För att veta hur stor del av övriga medel som går till stöd av 3R får vi efter perioden undersöka och se hur de har premierat 3R när de ger sina anslag. Även forskningsinstitutet RISE får 95 miljoner kronor 2021 (333 miljoner kronor totalt 2021–2024).

I april ska propositionen vara uppe för debatt i riksdagen och i anslutning till den fattar riksdagen beslut om att anta den.

Oppositionspartierna Vänsterpartiet och Moderaterna har krävt att anslagen ska fördubblas, som (V) skriver och öka, som (M) skriver.

Debatten som föregår beslutet går att se direkt via riksdagens webb-tv den 21 april på denna länk: <https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/> ✕

Få djurförsök för covid-19-

Mus, iller, kanin, råtta, apa och alpaca – några av de djurslag som används för att få fram vaccin mot covid-19. Pandemin har visat djurförsökens nackdelar, säger experter.

Foto: iStock

I skrivande stund har 669 113 personer i Sverige smittats av covid-19. I världen är siffran 114 miljoner och fler än 2,5 miljoner människor har dött. Över 64 miljoner smittade har klarat sig.

Den 21 december 2020 godkände EU-kommissionen vaccinet Comimaty (Pfizer/BioNTech). Den 6 januari godkändes Moderna, den 29 januari Astra-Zeneca, skriver Läkemedelsverket. Den 11 mars godkändes Janssens vaccin av EU.

I hela världen finns nu sju godkända vaccin och 75 genomgår klinisk prövning, enligt New York Times. Vaccinen har tagits fram rekordsnabbt och även om det ännu inte finns exakta siffror på hur många djurförsök som gjorts på respektive vaccin, har de förmodligen varit färre än vid tidigare framtagande av vaccin, skriver stiftelsen Forska Utan Djurförsök.

Skälen är att inga tidskrävande försök har hunnit utföras på djur. Människor testades tidigt och forskarteamet världen över har samarbetat.

Djurförsök har gjorts på alla vaccin för att bedöma doser och för att studera påverkan på foster. Apor, illrar, kaniner, råttor och möss har använts i olika studier. I USA fanns nedfrysta embryon från möss som genmodifierats med receptorn ACE2 kvar från tiden när tidigare varianter av coronavirus-sjukdomarna SARS och MERS skulle få ett vaccin. Virus tar sig in i celler via en receptor och ACE2 är även receptor för SARS-CoV-2 som kan leda till covid-19. De frysta musembryona kunde tinas upp och användas igen.

Djurmodellerna har kritiserats för att

ha tveksamt värde då djuren inte reagerar som människan på viruset.

– Under pandemin har djurförsökens nackdelar blivit tydliga. De är långsamma och det finns artskillnader. En snabb utveckling av nya djurfria metoder behövs för att skydda oss bättre vid framtida pandemier och även vid mindre utbrott med svåra infektionssjukdomar, säger Karin Gabrielson Morton, sakkunnig hos Forska Utan Djurförsök.

Innan ett läkemedel får släppas på marknaden måste det säkerhetstestas. Först i laboratorier, det kallas preklinisk prövning och det är här djurförsök ingår. Sedan görs en klinisk prövning på människor. På den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA:s sajt finns den vetenskapliga dokumentationen över alla vaccin publicerad.

Där läser vi att de sista testerna med mRNA-1273, den så kallade genetiska budbärarmolekylen, som finns i både Moderna och Pfizervaccinen, prövats på Sprague-Dawley honråttor i december för Moderna. Sprague Dawley är en framavlad albino rättstam, som ofta används i djurförsök.

Mus och hund är andra vanliga djurslag för dessa sista prekliniska tester. Ännu finns inga siffror på hur många djur som använts i jakten på vaccin och som har fått avlivats efter försöken.

– Om någon tolkar vaccindebatten, att det har fått användas djur för att få fram ett vaccin, som att de på något sätt skonar eller hjälper försöksdjur genom att avstå vaccin, så tänk om. Ta

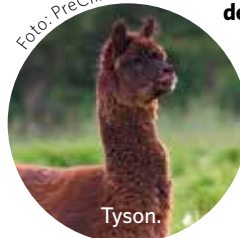
vaccinet. Testerna är redan utförda. Det spelar ingen roll för djuren om en eller två miljoner människor vägrar ta vaccinet. Det hjälper inte dem. Tvärtom blir det förmodligen bara så att då kommer ännu fler djur att behöva användas för att få bukt med alla sjuka människor. Det är inte ett alternativ att avstå vaccin och absolut inte av några djurskyddsskäl, säger Karin Gabrielson Morton.

Kan privatpersoner på något sätt visa att de stöttar försöksdjur?

– Ett sätt kan vara att om man skänker pengar till Cancerfonden och liknande fonder anger på inbetalningen att pengarna bara får gå till djurfria forskningsmetoder.

Alpaca har också använts i

Foto: PreClinics

Tyson.

-vaccin

försöken. En av de mest kända är Tyson, 12 år. Forskare vid Karolinska Institutet, KI, hittade antikroppen Ty1, som är döpt efter Tyson, efter att det protein som Sars-CoV-2 infekterar cellerna med injicerats i honom. Tyson befinner sig i Tyskland.

– Lamadjur och alpackor har en speciell typ av antikroppar, nanokroppar, som är mindre än andra däggdjurs. Vi samarbetar med en anläggning i Tyskland, där veterinärer immuniserar djuren med proteinerna vi skickar dit och skickar tillbaka blodproverna efter några månader, berättar Gerald McNerney, virolog på KI och fortsätter:

– Alpackorna skadas inte och behöver aldrig avlivas för att vi ska få nanokroppar från dem. Vi kan klonat tusentals nanokroppar från ett litet blodprov. ✕

Foto: FIFUR

Minkar vaccineras i Finland

I Finland testas nu ett vaccin mot SARS-CoV-2. Det ska ges till minkarna.

Skälet till att det nu utvecklas ett finskt djurvaccin är att "säkerställa pälsuppfödningens säkerhet i många år framöver", enligt Marja Tiura, verksamhetsledare vid FIFUR, Finlands pälsdjursuppfödarens förbund.

Forskningsdirektör Jussi Peura leder vaccinprojektet på FIFUR och han säger i ett pressmeddelande:

"Av pälsdjurarterna är minken och finnsjuben speciellt mottaglig för covid-19 infektion. Ett effektivt vaccin måste förhindra uppkomsten av SARS-CoV-2-virusstammen på finländska pälsfarmer. Experimentella djurförsök och verifieringar relaterade till vaccinutveckling tar tid men vi arbetar för att få ett fungerande vaccin redo och distribueras till producenterna så snart som möjligt."

Tidningen Djurskyddet frågar honom vilka försöksdjur som används, och får svaret att i nuläget (25/2 2021) fortsätter vaccinationsprocessen och han kan inte ge mer

information än vad som framgår i pressmeddelandet.

I detta berättar även professor Olli Vapalahti att: "Preliminära immuniseringsresultat från pälsdjurförsök är nu också lovande. Detta projekt ger viktig forskningsinformation om vaccinernas effektivitet och skyddar hälsan hos djur och människor som tar hand om djur."

I skrivande stund tycks inte något liknande vaccin vara på gång att nå svenska minkgårdar, där avelsdjur behållits i år men på grund av smittskyddsskäl förbjudits att avla fram nya minkar.

– Vi har inte fått frågan, man får titta på vilka konsekvenser det skulle kunna ha för smittspridningsriskerna. Finns det någon risk för att det döljer en underliggande smittspridning så kanske det inte är en bra idé. Om inte den risken finns och det skyddar mot smittspridning och hopp till människor så kanske det är någonting. Men vi har inte fått den frågan än så vi har inte tagit det i beaktande, svarade stats-epizootolog Karl Ståhl, vid SVA, Statens veterinärmedicinska anstalt, på en direkt fråga under Djurens Rätts webinarie om minkfrågan i slutet av februari.

När det blev känt att ett covid-19-vaccin för minkar planerades ta fram av finska pälsdjursuppfödare väcktes reaktioner i Sverige hos många av de som vill se ett stopp av minkuppfödning av djurskyddsskäl.

– Får man fram ett vaccin för mink mot covid så fattas bara ett vaccin mot bristen på djurvelfärd, skrev professor emeritus Bo Algers i en tweet på sitt twitterkonto, där han som privatperson kommenterar dagsaktuella frågor. ✕

Foto: FIFUR

Finnsjubb föds upp för sin päls.

Etisk prövning under press

De regionala djurförsöksetiska nämnderna ska inte bara göra en etisk prövning utan även en teknisk. Det ställer tuffa krav på ledamöterna. Här berättar två djurskyddsrepresentanter om sina erfarenheter.

Alla forskningsprojekt där djurförsök ingår måste få godkännande av en djurförsöksetiskt nämnd. Nämnden består av forskare och lekmän, två representerar djurskyddssidan. 1989 blev nämnderna myndigheter och genom åren har olika problem för nämnderna lyfts. Senast förra året påpekade Djurskyddet Sverige i en skrivelse till Jordbruksverket att flera punkter måste förändras för att arbetet i nämnden skulle förbättras. Vägledning i både etiskt beslutsfattande och som komplement till förordningen L150 var två av förslagen. Pernilla Alpmo har varit djurskyddsrepresentant i sin nämnd i 14 år.

– Det är egentligen ett märkligt system som bygger på en slags hobbyverksamhet, ingen är anställd och ändå har vi samma krav på oss som andra myndigheter att fatta beslut inom fyrtio dagar. För en vanlig myndighet med heltidsanställd personal hinner man göra mer grundliga granskningar på den tiden men det är omöjligt för oss. Samhället verkar tyvärr inte prioritera den här verksamheten och det är förmodligen för att djuren inte kan protestera! säger hon.

Vad är svårast med uppdraget?

– Att det saknas kunskap om påverkan på försöksdjuren, hur djurens lidande ska

bedömas och att det tar tid att sätta sig in i uppdraget och göra ordentliga prövningar.

Nämnden sammanträder en gång i månaden. Antalet ansökningar kan variera från 10 till 25.

Varje ansökan ska beskriva vilka djurförsök som planeras och varför. Graden av lidande för det enskilda djuret ska graderas i ringa, måttlig och avsevärd. Avbrytningspunkter för när försöket ska avslutas ska finnas och nämnden ska bedöma att de är rimliga. Forskaren ska i sin ansökan även visa att djurförsöken har prövats mot de 3R:n, replace, reduce, refine. Finns ingen möjlighet att få samma resultat med annan metod? Behövs så många djur i varje försök? Kan försöket förbättras så att djuren inte behöver utsättas för smärta eller lidande? Om det finns andra metoder ska nämnden avslå ansökan.

Den ska också bedöma om graden av lidande som det enskilda djuret utsätts för kan motiveras av den nytta samhället kommer att få av forskningsresultatet.

– Utöver dessa svåra bedömningar får vi även lägga onödig tid på formalia. Att se till att få handlingarna i tid, få in kompletta underlag för att vi ska kunna bedöma ansökan. Det tar tid att få in allt material.

– Som tur är fungerar allt sådant hos oss,

säger etolog Angelica Åsberg som började i sin nämnd hösten 2020.

Har ansökningarna blivit lättare eller svårare att bedöma?

– Både och. Vissa forskare lägger ner stort arbete på att tydligt visa att de inte tänker använda djurförsök som inte är nödvändiga och att det inte finns andra metoder. Andra stoppar in så många försök och så många varianter som möjligt för att täcka in så mycket de kan i förväg. Det blir omöjligt att följa djuren genom alla försök. Vissa ansökningar är på 45–50 sidor! Det är svårt att få en översikt, hur många injektioner får det här djuret i slutändan? Kommer djuren utsättas för samtliga åtgärder i ansökan?

– Tidigare gällde ansökningarna i tre år, 2013 ändrades det så att tillstånden gäller i fem år och en kostnad tillkom. Det kan leda till att vissa ansöker om tillstånd för alla möjliga tänkbara åtgärder som kanske kan användas eventuellt någon gång i framtiden. Då får vi sitta och granska försök som kanske aldrig blir av och ställer mängder med frågor som de inte kan svara på, eftersom de inte riktigt tänkt igenom varje försök då de inte ens vet om de ska göra testerna, säger Pernilla Alpmo.

– Vi är väldigt utlämnade till sökandens kunskap, som ju kan vara begränsad. Vi har inte möjlighet att hämta in opartisk

För varje försök som utförs på djur ska en etisk nämnd ha gett sitt godkännande efter att den har prövat att lidandet inte är större än nyttan av djurförsöket. 2018 användes 1738 kaniner i försök i Sverige.

information från andra forskare. Den tiden finns inte eftersom vi ska göra detta på vår fritid.

Mycket av det som är centralt i bedömningarna är kompetens som ofta saknas i nämnderna, säger de båda.

– I min nämnd finns ingen som arbetar med alternativa metoder. Det är helt omöjligt att ifrågasätta om forskaren påstår att det inte finns någon djurfri metod som kan ersätta den hen vill använda. Om vi ska undersöka om det finns alternativa metoder, ja då måste vi ju ha någon som kan alternativa metoder också. Vi ska också bedöma djurens lidande. Vem kan göra det? Etologer och veterinärer. De saknas i de flesta nämnder. Forskarsidan borde bestå av just etologer, veterinärer och forskare som arbetar med djurfria metoder. För det är ju betydligt lättare om vi får in en ansökan som gäller tumörforskning att be någon annan expert på tumörer om hjälp i stället för att fråga en etolog om djurens påverkan för varje ansökan, säger Pernilla Alpmo.

2020 kom totalt 602 ärenden in till alla sex nämnder. 443 godkändes, 150 godkändes med villkor och 9 avslogs. 2019 avslogs 5 ärenden av 528.

– Det är tungt, du känner att det är ditt ansvar att försöka påverka hur alla de

tusentals djuren i ansökningarna ska kunna få det bättre. Det tär på dig, säger Angelica Åsberg.

Båda har upplevt att andra ledamöter anser att de som djurskyddsrepresentanter är jobbiga, att de alltid måste ifrågasätta.

– Jag hänvisar alltid till paragrafer, så att alla ska förstå att jag inte tar upp dessa frågor för att vara jobbig utan för att det är nämndens uppdrag att pröva det som anges i ansökan mot vad som står i lagen, säger Pernilla Alpmo.

Vad är bäst med ert uppdrag?

– När man vet att nu har de här 5 000 individerna fått det bättre och det beror på mitt arbete. Känslan att i dag har jag gjort extremt stor skillnad för många individer, säger Angelica Åsberg.

Vad är svårast?

– Att man får kännedom om allt lidande försöksdjuren utsätts för, varje dag, varje timme, varje minut, säger Pernilla Alpmo.

Vad önskar ni framöver?

– Mer utbildning från Jordbruksverket av hela nämnden om vilka direktiv och föreskrifter vi ska se till följs. Prenumeration på vetenskapliga tidskrifter så att vi kan uppdatera oss. Fler etologer och veterinärer i nämnderna. Mer tillsyn från länsstyrelsen på djurhusen. Mer regelbundet stöd för oss som sitter i nämnderna som djurskydds-

representanter, till exempel via digitala möten. En enkel manual i hur man ska läsa ansökningarna, vad man ska sikta in sig på som är viktigt för djuren.

Niklas Persson, tillförordnad enhetschef, försöksdjursenheten på Jordbruksverket svarar att de i grunden givetvis är positiva till kompetenshöjande åtgärder.

– Vi skulle dock behöva titta närmare på hur möjligheterna till sådana prenumerationer ser ut.

Planerar ni att förändra nämndernas sammansättning eller att tillföra den efterfrågade kompetensen?

– Förändring av de etiska nämndernas sammansättning skulle sannolikt kräva en förordningsändring (som regeringen beslutar om, reds anm). Vi planerar att genomföra utbildningsinsatser, dessa kommer sannolikt att vara webbaserade, till hösten/vintern för att öka ledamöternas kompetens och får utvärdera efteråt vilka ytterligare insatser vi behöver genomföra för nämnderna. Enskilda nämnder har även bjudit in föreläsare för att öka sin kompetens på vissa områden, något som vi ser mycket positivt på, säger Niklas Persson.

I april kommer en längre intervju med Pernilla Alpmo och Angelica Åsberg att publiceras på webbtidningen. ✕

Pilotstudie belyser den etiska prövningens brister

Reviewing the Review: A Pilot Study of the Ethical Review Process of Animal Research in Sweden av veterinärerna Svea Jörgensen och Johan Lindsjö, etologen Elin Weber och djuretikern Helena Röcklinsberg, alla från SLU, belyser den etiska prövningsprocessens svårigheter.

Precis vid denna tidnings pressläggning presenteras en ny studie som visar att den etiska prövningen av djurförsök behöver utvecklas. Även om det är en pilotstudie, vilket forskargruppen betonar, baserat på ett begränsat underlag, så är det också den första svenska djupgående studien i vad som kan vara ett av grundproblemen som försvårar för de djurförsöksetiska nämnderna att göra en etisk granskning. Blanketterna.

– Vår utgångspunkt var att se om blank-etten fylls i som den ska och där fann vi brister. Det var förväntat. Men dessutom upptäckte vi att blanketten i sig brister. Då förstår man verkligen att det är problematiskt för nämnden, säger studiens huvudförfattare Svea Jörgensen, när vi gör en digital intervju.

– Vi vill varken klanka på nämnder eller forskare, utan hoppas att alla ser detta som ett sätt att kunna förbättra och underlätta deras arbete, säger Elin Weber, som tillsammans med Helena Röcklinsberg initierade studien.

– Djurförsök uppmärksammas regel-

bundet offentligt, och då blir det ofta den etiska nämnden som hamnar i kläm. Hur kunde ni godkänna det här djurförsöket!? Hur kunde det här gå igenom?! Det blir en huvudfråga, så därför ville vi nu titta på det: Hur fattar nämnden sina beslut?

"Vi vill varken klanka på nämnder eller forskare, utan hoppas att alla ser detta som ett sätt att kunna förbättra och underlätta deras arbete."

– Nämnden ska fatta beslut på grundval av den information forskaren lämnar i sin ansökan och de förtydliganden som nämndens beredningsgrupp begär in. Men, vilken information om lagstadgade punkter finns egentligen i de handlingar nämnden får in? Vad gör nämnden när information saknas? Och,

från ett etiskt perspektiv, på vilka grunder görs den etiska vägningen? Vilka resonemang som förs muntligt under sammanträdena kunde vi på grund av corona inte vara med och undersöka, tyvärr, säger Helena Röcklinsberg, som ledde studien.

Kraven i EU-direktivet 2010/63/EU, som Sverige implementerat i föreskrifterna L150, säger att inga djurförsök får göras utan att de först prövats mot de 3R:n, Replace, Refine, Reduce. Finns djurfria

metoder som når samma resultat måste de användas i stället. Forskaren som ansöker om att få göra djurförsöken har utredningsansvaret att kontrollera så att djurförsöket inte kan ersättas av en annan metod, att antalet djur inte kan vara färre och djuren utsätts för minsta möjliga stress och annan negativ påverkan. Att och hur detta har gjorts ska framgå av ansökan.

Nämnden ska sedan baserat på ansökan väga försökets nytta mot det lidande som djuret förväntas utsättas för. Det kallas "Harm-benefit-analys", HBA. Om nyttan inte överstiger lidandet ska ansökan inte godkännas av nämnden.

Ansökningar och beslut från samtliga sex nämnder begärdes in från mars och oktober 2017. Tre ansökningar och beslut per nämnd valdes slumpmässigt ut. Sedan jämfördes de lagkrav för vad ansökan och besluten ska innehålla gällande 3R och HBA med vad som stod i dokumenten. Resultaten är oroväckande. Inga av de 18 besluten nämnde 3R alls. I ansökningarna omnämndes inte de tre R:n i den utsträckning de ska och till viss del hade de olika R:n blandats ihop av forskarna. Alla ansökningar hade med en HBA.

– Men det intressanta är ju om de är med i besluten, eftersom det är ett lagkrav på att en sådan prövning ska göras, säger Svea Jörgensen.

I endast 4 av de 18 besluten hade en utförlig genomgång gjorts om de etiska övervägningarna. I tio fanns en standardformulering "Nämnden anser att försökets betydelse uppväger lidandet för djuret", men inget mer. Inget resonemang. Inget specifikt för just dessa försök eller den forskning de blir en del av.

– Det står bara att de har kommit fram till detta, men inte varför. Den etiska motiveringen saknas. Eftersom det var just det som var ingången till studien, att vi misstänkte att det inte fanns någon dokumenterad etisk reflektion om skada versus nytta, så var resultatet väntat, men det var oväntat att bristerna i vad som anges i blanketten och besluten var så stora, säger Helena Röcklinsberg.

Blanketten är ologiskt uppbyggd, vilket gör det svårt att fylla i all information om 3R och HBA på ett uttömmande sätt. Dessutom är information som ligger i den populärvetenskapliga sammanfattningen sådan som borde ligga i den tekniska.

– Här finns stora möjligheter till förbättringar som vi tror kan ge både forskare och nämnder ett mycket bättre stöd att göra rätt, säger Svea Jörgensen.

För att säkerställa att all nödvändig information delges nämnderna föreslår forskargruppen att ansökningsblanketten revideras och en ny obligatorisk mall för nämndens beslut införs, där det är tydligt att 3R och en fullständig HBA ska ingå.

De upptäckta bristerna kan vara nyckeln till många problem. Medförfattaren Johan Lindsjö förklarar:

– Har man inte med 3R i den skriftliga dokumentationen så är det väldigt svårt att göra en HBA. Du måste ha alla de bitarna på plats för att kunna göra en granskning. Saknas uppgifter om 3R och du inte förstår vad de innebär och hur de ska användas av dig som granskare, då kan du inte göra en komplett etisk granskning.

Endast i tre av ansökningarna angavs tillräckligt utförligt hur djurens smärta och lidande skulle bedömas.

– Det gör det svårt för nämnderna både att veta om de 3R:n har tillämpats och vad

Svea Jörgensen.

Elin Weber.

Helena Röcklinsberg.

Johan Lindsjö.

det faktiska lidandet är om det inte finns information om hur det ska mätas.

– Nämnden ska ange försökets svårhetsgrad, det vill säga hur stort lidande det medför för djuren i termer av ringa, måttlig eller avsevärd. Dock redogör forskaren inte alltid tillräckligt tydligt för olika djurs eller djurgruppers förväntade lidande och då vet man inte hur bedömningen är gjord, hur den kommer att göras och hur trovärdiga avbrytningspunkterna är, och får därmed svårt att klassificera svårhetsgraden. Det är så mycket som hänger ihop med välfärdsbedömningen och viktigt att den är noggrant redovisad, säger Helena Röcklinsberg.

Detta kan dock ha sagts muntligt, utan att nämnden dokumenterat det. I en del nämnder är forskaren med på plats under beredningsgruppsmötena.

– Man kan tycka att det här är finlir och petigt och kanske tänka att man måste lita på forskaren att han/hon vet vad han/hon gör, men ansökan ska vara skriven så att den dels anger vad som ska göras med varje enskild djurgrupp, dels kan förstås av allmänheten.

– Dessutom säger ett annat lagkrav att

beslutet ska vara transparent, det vill säga formulerat så att skälen för godkännande framkommer. Det kanske har sagts på mötet men vi kan inte se det i det skriftliga beslutet. Då blir det omöjligt för allmänheten att ta del av hur nämnden gjort sin bedömning av nytta versus lidande, säger Helena Röcklinsberg.

– De 3R:n har ett starkt genomslag i EU-direktivet som implementerats i svensk lagstiftning. Det ultimata målet är att djurförsöken ska ersättas. Vi måste ta detta på allvar och inkludera det på ett helt annat sätt för annars följer Sverige faktiskt inte sin egen lagstiftning eller intentionen i EU-direktivet. Och det måste vi ju! säger Johan Lindsjö.

En risk vad gäller det första R:et, Replace, är att nämnden litar på att eftersom forskaren nu skickat in och betalat för en ansökan så är försöket nödvändigt, annars skulle inte ansökan gjorts.

– Det ingår inte riktigt i reflektionen att just detta djurförsök kanske ska ersättas med en annan metod, säger Helena Röcklinsberg och fortsätter:

– Det är förstås omöjligt för nämnden att känna till alla alternativa metoder inom alla områden och det blir en omöjlig uppgift, men samtidigt leder det till att det inte blir en fullständig 3R-analys, vilket vi – samhället – måste väga se och förhålla oss till.

– Samma sak med Refine, finns det andra sätt att hålla djuren? Kan de hanteras annorlunda? Det är också en jättefråga.

Nu har vi forskare som representerar den medicinska sidan i nämnderna, men vi anser att nämnden även ska ha forskare som kan djurvälstånd, framför allt veterinärer och etologer, säger Elin Weber.

Gruppen har fått medel för att fortsätta forskningen och kommer i ett nästa steg att fördjupa sig än mer i frågorna.

– Nu ska vår pilotstude spridas. Vi hoppas att nämnderna känner att detta blir ett stöd för dem, säger Helena Röcklinsberg. ✕

Artikeln finns på www.mdpi.com Den är öppen för alla att läsa. Sök på titeln!

Överklaganden kan läsas på ny hemsida

Omkring 7–13 procent av svenska djurförsök bedöms ha avsevärd svårhetsgrad. I dessa försök riskerar djuret att utsättas för störst lidande. Därför ska de alltid utvärderas av CDFN, Centrala djurförsöksetiska nämnden. Nu finns utvärderingarna och överklagandebesluten att läsa på en ny hemsida.

Ar 2018 användes 274 655 djur i Sverige för djurförsök, enligt EU:s definition, vilken innebär att djuret ska ha utsatts för ingrepp. Varje djur kan ha använts i flera försök och varje försök måste godkännas i förväg av en regional djurförsöksetisk nämnd.

I prövningen av ett etiskt godkännande ska försökets betydelse vägas mot djurets lidande. Nyttan ska alltid överskugga lidandet, annars ska det avslås.

Djurförsök klassificeras utifrån vilken negativ påverkan, svårhetsgrad, djuret utsätts för. Den kan vara ringa, måttlig eller avsevärd. Omkring 30 000 djur har under 2014–2018 använts i försök med avsevärd svårhetsgrad, cirka 7–13 % av alla djurförsök, enligt Forska Utan Djurförsök.

Alla försök med avsevärd svårhetsgrad ska alltid utvärderas av CDFN, Centrala djurförsöksetiska nämnden, liksom alla försök på primater. Den regionala nämnden kan även i förväg besluta att ett försök ska utvärderas av CDFN. En försöksledare, FL, som inte fått sin ansökan godkänd i den regionala djurförsöksetiska nämnden kan överklaga beslutet till CDFN, vars hemsida nyligen blev klar.

På www.cdfn.se kan nu alla som vill ta del av överklagandebeslut och utvärderingar. Det senaste överklagandet gäller beslutet att inte godkänna ett försök där varje enskilt djur maximalt kunde genomgå 12 åtgärder.

”Detta antal”, skriver FL, ”kan ge intrycket av att djuren utsätts för en ovanligt hög påverkan, vilket inte är fallet. Antalet åtgärder beror på att flera begränsade experimentella delprocedurer ofta krävs

för att besvara de olika biologiska frågorna i studien. Dessa delprocedurer är ofta utspridda över en längre tid och de flesta av dessa händelser har liten inverkan på djuren”.

CDFN gick på nämndens linje och avslag överklagandet: ”det finns en tillräckligt tydlig beskrivning av vilka åtgärder ett enskilt försöksdjur kommer att genomgå samt att varje enskilt djur maximalt kommer att genomgå 12 åtgärder.

CDFN anser dock, trots de kompletteringar som har gjorts i ärendet, att kopplingen mellan syftet och nyttan med försöket inte har tydliggjorts på ett konkret sätt. Beskrivningen av nyttan med försöket är alltför allmänt hållen.

Försökets betydelse ska också vägas mot djurens lidande. Det är fråga om ett stort antal åtgärder som ska pågå under en relativt lång period. Även med beaktande av att avbrytningspunkterna har sänkts är dessa fortfarande höga. Detta i kombination med försökets svårhetsgrad (avsevärd för fastsättning av kranialfönster) innebär att försöket, såsom det beskrivits i befintlig ansökan, inte kan godkännas från etisk synpunkt. Överklagandet ska därmed avslås.” skriver nämnden.

I den etiska prövningen finns avbrytningspunkter inskrivna. Avbrytningspunkten är den i förväg satta gränsen för ett djurs lidande, då djuret av djurskyddsskäl ska tas ur försöket. ✕

Alla primatförsök ska utvärderas i efterhand. Den senaste utvärderingen vi hittar är efter fem krabbmakaker som avlivades 2015 av åldersskäl. Radioaktiva spårsubstanser hade studerats. 2018 användes tio rhesusmakaker och tio krabbmakaker i djurförsök i Sverige. Makaken på bilden är från ett tidigare reportage om djurförsök år 2013 i Tidningen Djurskyddet.

Foto: Astrid Fagraeus laboratorium

Mushanar är aggressiva ihop

I det vilda lever möss i grupp. En dominant hane, flera honor och deras ungar håller ihop. På försöksdjursanläggningar hålls hanar tillsammans. Det kan sluta illa. Nu har nya råd för att förbättra mössens liv tagits fram.

Skador, stress och död efter slagsmål kan bli följderna av att mushanar hålls i grupp. Vanligaste skälet till att möss hålls ensamma är att en aggressiv eller skadad mus tagits bort, enligt en studie som brittiska 3R-centret NC3Rs gjort.

Sveriges nationella kommitté för djur används för vetenskapliga ändamål ville se en förbättring och gav Sveriges 3R-Center uppdraget att ta fram förslag. En projektgrupp med forskare, veterinärer, djurtekniker och beteendevetare gjorde en vetenskaplig genomgång och flera workshops på svenska universitet. Allt utmynnade i fem konkreta råd som rör mössen. Råden är:

- **Håll mössen i grupper som går bra ihop**

”Även om resultaten inte är entydiga så visar studier att kullsyskon går bäst ihop, och att om för varandra okända hanar ska hållas tillsammans bör de sättas ihop innan könsmognad”, står i rapporten Råd om att hålla mushanar i grupp.

- **Flytta över bobyggnadsmaterial vid burbyte**

”Det ska vara rent och berikningen ska också flyttas över samtidigt som man ska störa mössen så lite som möjligt.”

- **Undvik störningar och hantera mössen varsamt**

”Drygt hälften av de svarande angav att de använder både moderna meto-

der som att lyfta mössen i rör eller kupade händer, och mer traditionella metoder som att lyfta mössen med pincett eller i svansen. En tiondel av de svarande använder bara moderna metoder. Flera studier har visat att mössen blir mindre stressade av att lyftas i rör eller med kupade händer och dessa sätt kan därför förbättra välfärden för djur i försök. En studie har jämfört lyft i svansen eller med pincett med lyft i rör, och aggression såg oftare hos möss där pincett hade använts.”

- **Använd berikning som är anpassad till era förutsättningar**

”Berikning ökar möjligheten till aktivitet och förbättrar djurens möjlighet att hantera ett liv i bur. Den svenska lagstiftningen säger att berikning ska finnas i sådan mängd att den inte ger upphov till konkurrens om materialet. För just möss ska bobyggnadsmaterial alltid finnas tillgängligt.”

- **Välj en stam som har en låg nivå av aggressivitet**

”Transgena möss har ett annat sätt att visa aggressivitet än de vilda. Lägst aggressivitet har stammarna 129S, C57BL/6 och BALB/c visat sig ha vid studier vid NC3Rs och högst aggression hade C3H, CBA och CD1. Dock finns inga tydliga svar på vilka som visar högst aggressivitet i gruppställning varför råd ännu inte ges om vilken stam som bör väljas.”

I vår ska RISE, Research Institutes of Sweden, ge digitala workshops i refineringstekniker för råttor och möss. Träningen kan göra djuren lättare att ta blodprov utan att behöva hålla fast. Refine är ett av de tre R:en som ska förbättra för försöksdjuren.

– Man kan både bli förvånad över hur långsamt det går på vissa ställen och glad över hur snabbt andra förbättrar, säger Elin Törnqvist, styrelseledamot i 3R-Center och sekreterare i 3R-Akademien, som arbetar för att forskare ska bli bättre på 3R. Läs mer om hennes arbete på webbtidningen i april. ✕

Så många möss användes i djurförsök

173 998 användningar av möss i djurförsök enligt EU:s definition rapporterades 2018. 698 av dem var med möss som redan använts. För 2019 visar siffror från 3R-Center att 30 298 användningar av möss gällde olika studier av tillämpad forskning där forskaren söker en ny lösning, som en behandlingsmetod. Vanligaste området var cancer där 11 740 användningar av möss skedde. För rubbningar i hormon- och ämnesomsättningen fanns 8 265 användningar. Övriga 159 345 användningar var i grundforskningen, 38 465 för forskning som rör immunsystemet, 31 311 för nervsystemet, 26 185 för hjärta-, kärl-, blod- och lymfsystemet och 24 628 för forskning för tumörsjukdomar och cancer.

Källor: 3R-Center & Rapporten Försöksdjursstatistik 2018.

Vad är det för fel med djurförsöken?

Dålig försöksdesign kostar liv. En analys visade att en tredjedel av uppsatserna i två vetenskapliga tidskrifter använde dubbelt så många djur som egentligen hade behövts. Det skriver **Inge Skog** i sin krönika.

Kanske är det inte många som ligger vakna på nätterna och grubblar över EU:s femte miljöhandlingsplan från 1993. Inte ens djurförsökare. Men det borde de göra.

Den anger som mål till år 2000 "50 % minskning av antalet ryggradsdjur som används i försök".

Mål ska inte grundas på runda siffror med oklart underlag, men för diskussionens skull behåller vi formuleringen. Deadline passerades för 20 år sedan och ändå är vi långt ifrån framme. Varför inte? Vad händer? Var ligger felet?

Djurskyddare skjuter in sig på de djurförsöks-etiska nämnderna. Där är samtalsklimatet ibland oacceptabelt och regelverket nonchaleras regelmässigt. Exempelvis görs ingen prövning värd namnet mot 3R (finns det djurfria alternativ, går det att använda färre djur och skonsammare metoder måste nämnden avslå), val av berikning, djurantal och bedömning av lidande görs schablonmässigt i strid mot anvisningarna, och så vidare. Nämnden får inte reda på djurens reella lidande och hur många som dött av tidigare försök. Regelverket (SJVFS 2017:40) försämrades för övrigt allvarligt då man bland annat tillät mycket plågsamma åtgärder som inte är acceptabla i andra länder (exempelvis upprepade injektioner med det smärtsamma Freundts kompletta adjuvans).

Ibland kräver man särskilda handläggare (som då torde bli djurförsökare med hög akademisk utbildning), etiker i nämnderna med mera. De förra kan ge bättre ifyllda ansökningsblanketter men minskar knappast djurförsöken. Och då det suttit etiker i nämnderna (som lekmän) har de vanligen stött alla djurförsök.

Djurskyddarnas "etiska" protester väger lätt mot den professionella etikern.

Men ingen diskuterar med de politiska partierna om vilka personer de nominerar (fyra av de sex lekmännen). Eller föreslår fler djurskötare på forskarnas bekostnad – de vet mer om djurens situation än forskarna. Eller kräver att före detta forskare inte ska få plats i nämnden som lekmän.

Sådana reformer minskar dock bara djurförsöken marginellt. Och i nämnden är fundamentala ändringar närmast omöjliga både av ekonomiska och psykologiska skäl.

Det är helt andra grepp som krävs.

Det bästa sättet att minska försöksdjurens lidande är att inte använda dem.

Här finns två vägar: djurfria alternativ och bättre vetenskaplig kontroll av djurförsöken. En stor brist är att statsbudgeten inte har någon post för utveckling av djurfria alternativ (statens så kallade "alternativ" omfattar även djurförsök). De enda som konsekvent stödjer sådan forskning är Forska Utan Djurförsök. Här finns det stora möjligheter till bättre och djurbesparande forskning om den bara får tillräckligt stöd.

Än mer anmärkningsvärt är att nio av tio preparat som klarat djurförsöken kasseras sedan de prövats på människor. Djurskyddare förklarar detta med att människor inte är möss.

Men de har fel. Så enkelt är det inte.

"Än viktigare är riktade anslag till djurfri forskning och att problemen med dålig preklinisk forskning undanröjs."

Det är sant att djur i många fall är dåliga modeller för människan. Men minst lika viktigt är att djurförsöken förfärande ofta är av dålig kvalitet och uselt redovisade.

Innan man provar läkemedelskandidater på människor (klinisk forskning) måste de, efter godkännande från en djurförsöksetisk nämnd, ha testats på djur (preklinisk forskning).

När forskaren slutligen publicerat resultaten av sina djurförsök kan något märkligt inträffa: om någon upprepar samma försök blir resultatet kanske annorlunda fast det ju borde vara detsamma.

Detta fel har uppskattats gälla cirka 50–90 % av försöken (L.P. Freeman i PLoS Biology 2015). Deras resultat måste ifrågasättas. Och därmed har större delen av den prekliniska forskningen gjort sig skyldig till ett gigantiskt djurslöseri.

Problemet är välkänt i forskarsamhället där saken diskuterats i decennier. Och mängder av metastudier ger alla samma förklaring: de publicerade studierna är alltför ofta helt enkelt dåliga och opålitliga.

Orsakerna kan vara brister i försöksdesignen, elementära krav (slumpmässigt urval, blindtest) tillgodoses inte, fel i den kemiska analysen och i användning (eller icke-användning) av positiva och negativa kontroller, felaktiga statistiska förutsättningar och analyser, och så vidare.

Men det är dessa data som andra forskare utgår från i kliniska forskningar på människor. Och vetenskapliga granskningar är överens om resultatet:

”Det råder inget tvivel om att en viktig orsak till att cancer-tester på människor misslyckas är den låga kvaliteten på publicerade data från djurstudier”, konstaterar Begley och Ellis i Nature 2012. Och samma sak gäller också på andra områden, inte bara cancer.

Dessutom: dålig försöksdesign kostar liv. En analys visade att en tredjedel av uppsatserna i två vetenskapliga tidskrifter använde dubbelt så många djur som egentligen hade behövts. I snitt använde försöken mellan 50 och 100 % för många djur. I en annan tidskrift hade bara mindre än en tredjedel av uppsatserna fått publiceras om en statistiker fått förhandsgranska dem.

Men varför denna dåliga forskning där uppsatser med otillförlitliga resultat publiceras och en massa djur används i onödan?

En faktor är det akademiska meritssystemet. Det gäller att hetsa

fram så många tryckta studier som möjligt, och då blir kvaliteten lidande. Den akademiska djungelns lag är hård: ”Publish or perish”, publicera eller gå under.

Och om den hypotes man utgick från i sitt djurförsök inte visar sig stämma brukar man inte skriva om detta i sin uppsats. Man publicerar helst bara lyckade delar av sina resultat. De vetenskapliga tidskrifterna är inte heller benägna att trycka uppsatser om resultat som är negativa, det vill säga inte påvisar några behandlingseffekter. De djurförsök som publiceras verkar därför mer övertygande än de i själva verket är. Totalbilden blir snedvriden (”publication bias”).

Om andra forskare, som inte får reda på att en viss forskningsmodell inte fungerar, provar samma idé i egna projekt är dessa därför dömda att misslyckas. Men först sedan de helt i onödan kanske kostat tusentals djur.

Inte heller den vetenskapliga förhandsgranskningen (”peer review”) fungerar som den ska, konstaterar bland andra Sara Schroter i Journal of the Royal Society of Medicine 2008. Granskarna slarvar och missar även grova fel. Att granska har inget meritvärde. Professor Per Aspenberg hör till dem som påpekar att man hellre använder tiden till att skriva egna uppsatser än att noga kontrollera andras.

Här finns en potential för en dramatisk minskning av antalet djurförsök och bortslösade djurliv om dessa meningslösa försök kan stoppas i tid. I så fall skulle målet i EU:s femte miljöhandlingsplan vara uppnått.

En översyn av de djurförsöksetiska nämndernas arbete och en radikal revision av regelverket och ansökningsblanketten är nödvändig, men än viktigare är riktade anslag till djurfri forskning och att problemen med dålig preklinisk forskning undanröjs.

Det är dags att djurskyddsorganisationerna börjar uppmärksamma rätt problem. ✕

Inge Skog har varit ledamot i Malmö-Lunds djurförsöksetiska nämnd sedan början av 1990-talet. Han var även ledamot i Centrala Försöksdjurnämndens etikutskott och i CFN:s utredning om smärta och lidande hos försöksdjur. I dag sitter han i Forska Utan Djurförsöks styrelse. Nyligen kom hans introduktionsskrift Att sitta i en djurförsöksetisk nämnd. I april publiceras fler texter av Inge Skog på webbtidningen.

1**TRÄFFA VALPENS
MAMMA I HEMMET**

Det är ett grundläggande krav som aldrig ska ruckas på. Oavsett ras så ska uppfödaren låta dig besöka valpen tillsammans med tiken som fött den och dess syskon. Inga historier om att det blir långt för dig att köra och mötas upp halvvägs ska godtas. Besök hemmet. Gärna mer än en gång.

2**KRÄV KÖPEHANDLING
MED SÄLJARENS NAMN
OCH ADRESS**

Kontrollera att dessa uppgifter stämmer! Det ska inte bara vara ett telefonnummer. Eftersom du besöker säljaren i hemmet eller på kenneln så kan du kontrollera att uppgifterna är samma. Inga köp ska göras där valpen lämnas på en parkering. Allt ska ske planerat, genomtänkt och sansat. För din skull. Men framför allt för valpens.

SÅ KAN DU MOTVERKA HUNDSMUGGLING

Tullverket larmar. I vintras upptäcktes under tio dagar 38 valpar som smugglare försökte föra in via Öresundsbron. Gömda under säten, hopklämda utan att rastats och utan skydd fick de medtagna valparna avlivas. 280 hundar stoppades totalt vid gränserna 2020. För varje hund som säljs kommer denna kriminella djurplågande verksamhet att fortsätta. Stöd den inte. Köp aldrig en smuggelhund. Åtta råd för att undvika det.

Källor Fredrik Steen, Tullverket, Djurskyddet Sverige, Svenska Kennelklubben, SKK, Jordbruksverket, SJV, och Alexandra Vilén AniCura **Text** Katarina Hörlin **Foto** Unsplash

3**VETERINÄRINTYGET SKA
VARA MAX EN VECKA**

Valpen ska ha fått sin första vaccinationsspruta. Det ska framgå av ett vaccinationsintyg. Veterinärkliniken AniCura i Landskrona kräver att valparnas tik ska följa med när valparna besiktigas. Tikens ID-märkning, chipnummer, läses av för att kontrollera att inte samma tik används som "falsk mamma" till flera valpkullar. Rutinen infördes efter att ovanligt många franska bulldogsvalpar kom till kliniken i föl för besiktning. Veterinär Andrea Lundblad fick idén och klinikchef Alexandra Vilén införde det som krav, om inte tiken är välkänd på kliniken och de följt hennes dräktighet. Nu har även dvärgtaxar börjat smugglas in. Chihuahua, mops, yorkshireterrier, malteser, pomchi och labradoodle är enligt SKK vanliga raser som smugglas.

4**VALPEN SKA VARA
8 VECKOR**

Se till att valpen inte är yngre än åtta veckor. Tidigare än så får inga valpar skiljas från sina mödrar. Kom ihåg att det är mycket svårt för en person utan utbildning eller mycket hunderfarenhet att se på en liten valp om den har utsatts för undernäring eller annan vanvård. Fråga andra om råd om du misstänker att valpen är för ung.

5**KÖP ALDRIG EN SJUK VALP**

Är valpen hängig? Dålig i magen? Köp inte. En seriös säljare levererar en fullständigt frisk valp. En ihärdig diarré kan vara tecken på svår sjukdom och det finns inga garantier för att valpen ens kommer att klara nästa månad. Är den inte vaccinerad kan svåra sjukdomar spridas till andra hundar. Så stötta aldrig den hänsynslösa smugglaren med dina pengar för att du vill hjälpa valpen. Anmäl i stället.

6**FALL INTE FÖR FRESTELSEN ATT RÄDDA VALPEN**

Även om du kanske innerst inne inser att valpen är insmugglad kan du drabbas av en vilja att rädda den och hjälpa den till ett bättre liv. Det är ett djupt empatiskt sätt att tänka men gör inte det. Varje såld insmugglad hund uppmuntrar smugglarna att fortsätta plåga fram fler valpar och utsätta dem för fruktansvärda förhållande. Det bästa du kan göra är att anmäla till myndigheterna.

7**ALLA HUNDAR ÖVER 4 MÅNADER SKA VARA ID-MÄRKTA**

Skulle du erbjudas en äldre hund, se till att den är ID-märkt. Kontrollera i Jordbruksverkets hundregister så att hunden är registrerad där.

8**ANMÄL HÄR!**

Misstänker du att någon smugglat in djur?

Anmäl till Jordbruksverket, du kan ringa eller skriva. Ring: 036-15 50 00.

E-posta: jordbruksverket@jordbruksverket.se

Misstänker du att någon är på väg in i Sverige med djur gömda i fordonet?

Anmäl till Tullverket. Ring: 90114.

Misstänker du att någon håller valpar på ett undermåligt sätt, kanske för att sälja dem? Anmäl till länsstyrelsen i aktuellt län. Här finns länkar: www.lansstyrelsen.se

”VI STÖTTAR FORSKNING FÖR DJURENS BÄSTA”

Björn Dahlén, ordförande för Djurskyddet Kronoberg, ser fram emot ett fortsatt djurskyddsarbete. Det är ett uppdrag som aldrig tar slut.

– Delvis jobbar vi med samma frågor i dag som vi gjorde för 100 år sedan. Det kan ju vara lite nedslående att konstatera, men det visar att vi behövs. Och visst sker det framsteg också, säger han.

Björn Dahlén beskriver sig som en ”glad pensionär”, efter ett långt yrkesliv som genom alla år präglats av arbete med djurskyddsfrågor i olika former och på en rad olika positioner. Allt började i föräldrahemmet på landet, där en mjölkbonde arrenderade betesmark och ladugård.

– Jag var fascinerad av djuren och minns att jag på sommarloven alltid var uppe till morgonmjölkningen och var med i ladugården så ofta jag kunde annars också. Skolan brydde jag mig inte så mycket om på den tiden. Jag hoppade av, men så småningom läste jag in vuxengymnasiet. Djurintresset fanns kvar och jag kom in på veterinärhögskolan, där jag förutom att skaffa mig ett yrke träffade kvinnan som blev och fortfarande är min fru.

Vi snabbspolar till nutid. Björn Dahlén kan, som så många andra, se tillbaka på ett dystert 2020. Pandemin satte stopp för i princip alla föreningens verksamheter, som mycket kretsar kring förebyggande arbete, föreläsningar och stipendieutdelning.

– 2020 var ett år i träda och tyvärr har 2021 börjat likadant. Vi har nyligen beslutat att skjuta alla vårens planerade aktiviteter

till sensommaren och hösten och hoppas att de går att genomföra då, säger han.

Björn tycker inte att Djurskyddet Kronoberg sticker ut på något anmärkningsvärt sätt jämfört med andra föreningar inom Djurskyddet Sverige.

– Lite förenklat kan man säga att det som skiljer olika föreningar åt är om de driver djurhem eller ej. Vi har inget. Det är en verksamhet som kräver tillgänglighet 24 timmar om dygnet alla årets dagar och dessutom ganska många eldsjälar som kan ställa upp på de villkoren. Det har vi inte folk till – men det är bara att lyfta på hatten för de föreningar som klarar det stora arbetet. De kämpar oerhört hårt.

Men ett djurhem finns ändå inom föreningens område; Djurskyddet Sigfrid driver ett inne i Växjö.

– Det är dit vi hänvisar när det blir aktuellt och vi stöttar Djurskyddet Sigfrid ekonomiskt så att de ska kunna fortsätta, säger Björn Dahlén.

Kronobergs vägval är i stället en livaktig föreläsningsverksamhet för att sprida kunskap, samt förebyggande arbete bland annat i form av kastrationskampanjer av katter. Men viktigast av allt är stipendierna. Ett antal arv och donationer har försett

föreningen med ett ansevärt kapital, som varje år genererar betydelsefulla stipendier.

– Vi vill att stipendiepengarna verkligen ska komma till nytta och därför har vi valt att främst stötta forskningsprojekt. Många av våra gamla stipendiater har lyckats och ett par av dem är i dag faktiskt professorer bland annat på Sveriges lantbruksuniversitet.

– När jag och min fru gick ut som nybakade veterinärer blev det så att vi delade på en heltidstjänst. Genom den uppdelningen fick vi god insyn i flera olika sidor av yrket – som distriktsveterinär samt inom slakteri och semin. Det var väldigt lärorikt. Men 1994 blev jag byråkrat, kan man säga. Jag började på Jordbruksverket och arbetade där med läkemedels- och djurskyddsfrågor.

1995, i samband med Sveriges medlemskap i EU, började Björn Dahlén jobba internationellt med djurskyddsfrågor på EU-nivå.

– I samband med det svenska ordförandeskapet i EU 2001 slutade jag på verket och började som länsveterinär. Tanken var att jag skulle jobba halvtid med det och halvtid med EU-frågorna. Men i praktiken blev det heltid med båda uppdragen och det var inte hållbart i längden, konstaterar han.

Björn Dahlén, ordförande för Djurskyddet Kronoberg, med Henna och Vera bredvid sig.

2007–2012 var han djurskyddschef på Jordbruksverket.

– Verket har tre så kallade sakområdesansvariga, varav djurskyddschef är en, där man arbetar strategiskt och långsiktigt men utan personalansvar.

I dag hittar vi Björn Dahlén i Ideboås utanför Älgshult. Där familjen tidigare hade fritidshus på en skogsfastighet är de sedan några år tillbaka åretruntboende i ett nybyggt hus.

– Här bor vi med ett antal hundar. Det är golden retrievers, arbetande hundar, så det blir mycket tid i skogen med dem där vi tränar apportering och annat. Men jagat har jag själv inte gjort på ett par år, säger han.

Björn har också en bakgrund i Djurskyddet Sveriges förbundsstyrelse. Han var ledamot i ett antal år, men hoppade av i samband med chefsjobbet på Jordbruksverket.

– Det blev som att sitta på två stolar, eftersom Djurskyddet Sverige är remissinstans för verkets förslag. Men jag sitter fortfarande med i valberedningen.

I slutet av mars skulle Djurskyddet Kronoberg haft årsmöte och i samband med det högtidligt delat ut årets stipendier, som i år är fyra till antalet. Festligheterna får anstå

till efter sommaren, men stipendiaterna är utsedda och underrättade.

- Therese Lilliesköld och Se Sambandet får 72 000 kronor för projektet ”Samlade djur hos djursamlare – ett dolt djurskyddsproblem”.

– Djursamlande är ett jätteproblem, bland annat för att samlarna själva inte ser att de gör något fel. Både djur och människor lever i misär och far väldigt illa, så det här är ett viktigt projekt, kommenterar Björn Dahlén.

- Svenska Getavelsförbundet får 75 000 kronor för ett projekt kring förbättrade identifikationsmetoder.

– Det handlar om de här stora gula öronmärkena som getterna har. Öronen mår inte bra av dem, getterna får sår och infektioner och de lider. Det behövs ett bra alternativ, säger Björn Dahlén.

- Frida Lundmark Hedman på SLU får 75 000 kronor för att analysera data från länsstyrelsernas nationella kontrollprojekt om smutsiga nötkreatur.

– Att djur är smutsiga är en mycket vanlig anmärkning vid kontroll av djurbesättningar. Analysen kan visa på orsaker och inte minst vägar till lösningar, menar Björn Dahlén.

- Riksförbundet VOOV får 40 000 kronor

för att uppdatera sina trycksaker.

– VOOV arbetar med ett väldigt speciellt och ganska okänt problem. De erbjuder jourhem för husdjur som lever i familjer där den ena parten är utsatt för våld. Det har visat sig att våldsutsatta, nästan alltid kvinnor, avstår från att fly och söka sig till skyddat boende på grund av oro för vad som då ska hända med husdjuret, förklarar Björn Dahlén.

När det gäller den egna föreningens arbete och djurskyddsarbetet i stort ser Björn Dahlén framåt. Kanske kommer frågan om märkning och registrering av katter närmare en lösning inom kort.

– Det har vi ju jobbat för i decennier. Men vi har också två andra frågor som seglat upp. Den ena gäller minkfarmerna med sina burar, som ju är ett groteskt sätt att hålla dessa djur. Man kan hoppas att pandemin gör att den svenska regeringen passar på att förbjuda den industrin nu, som flera andra länder redan gjort. En annan fråga är att försöka få slut på djurplågeriet att agna med levande fisk, till exempel vid isfiske. Det är som att köra en krok i en kattunge och sätta ut den som bete i en fälla i skogen. Skillnaden är att fisken saknar förmåga att visa att den lider. ✕

Ett stenkast från människan

Svenska kyrkan i Harplinge Steninge församling utanför Halmstad har öppnat en begravningsplats för djur i anslutning till kyrkan.

– Detta är en plats för reflektion och eftertanke, säger kyrkoherde Peder Jarnvall.

Bristen på välskötta begravningsplatser gör att många djurägare sparar askan efter sina husdjur hemma till den dagen de själva dör och ska begravas.

– Vi får återkommande frågor från begravningsbyråer inför begravningar om de kan lägga ner askan från till exempel en hund eller katt i kistan, säger Peder Jarnvall.

Han har under flera år haft tankar på att anlägga en begravningsplats för djur i anslutning till kyrkan.

– Det är flera perspektiv som behövs vägas in och funderas över, inte minst förhållandet mellan vår syn på människa och djur, säger han när vi träffar honom på den vackert belägna kyrkogården vid Harplinge kyrka, drygt två mil utanför Halmstad.

Idag ligger här endast ett fåtal djur begravda, men platserna fylls på efterhand. Begravningsplatsen invigdes den fjärde oktober i fjol. Det var en alldeles särskild dag.

– Det är Sankt Franciskus dag, djurens skyddshelgon. I helgonets liv hade djuren en alldeles särskild upphöjd plats, förklarar Peder Jarnvall. Han anser att en begravningsplats för smådjur är ett sätt att se allt liv som en samlad del i skapelsen.

För 25 år sedan var pastoratet tidigt med att öppna för hundar som sällskap på kyrkogården, en fråga som fortfarande är kontroversiell. Här var det en självklarhet.

– Det faller sig naturligt för oss att om

Här är den första begravningsplatsen för djur i kyrklig regi. Den fjärde oktober invigdes den i Harplinge Steninge församling. Kyrkoherde Peder Jarnvall, vaktmästare Håkan Ljungberg, hundägare Anne Bengtsson, vaktmästarna Agneta Borgman och Simon Pirfält har samlats.

man har en hund ska den kunna följa med på kyrkogården när man exempelvis besöker en anhörigs grav, och att hunden även ska ha möjlighet att begravas här den dagen den dör. Det handlar om att vi vill skapa en helhet här i församlingen, säger Peder Jarnvall, som ofta låter barn och ungdomar från kyrkans olika program besöka platsen.

– Det blir en plats för reflektion och eftertanke. För många yngre är kanske ett älskat husdjurs död den första kontakten man har med döden. Vi har haft många fina samtal här.

Både Peder Jarnvall och vaktmästare Håkan Ljungberg beskriver sig som stora

kattentusiaster. De har sett hur djuren tagit allt större del i människors liv under de senaste åren. Därför har också förfrågningar om begravningsplatser kommit att aktualiserats allt mer.

– Folk bor i lägenheter och flyttar i större utsträckning än vad man gjorde förr, därför är det svårt att hitta en begravningsplats som består och som man vet att man kan besöka under lång tid framöver, säger Håkan Ljungberg.

Det kostar 250 kronor att gravsätta sitt djur här och enda kravet är att husse eller matte är medlemmar i församlingen. Gravrätten

– här vilar djuren

varar i 10 år, men går att förlänga om man önskar. Håkan Ljungberg och hans kollegor är behjälpliga vid gravsättningen.

– Djuret bör vara kremerat. Men vi håller det lite öppet eftersom det handlar om utrymmet. En okremerad undulat tar ju exempelvis inte större plats än en urna, så det anser vi är okej. Vi förbehåller oss rätten att själva avgöra vad som är godkänt, säger han.

När tidningen Djurskyddet besöker begravningsplatsen möter vi Anne Bengtsson som begravt sin golden retriever-collietik Wilma här. Hon berättar att när Wilma dog sommaren 2018 hittade hon ingen lämplig

gravplats utan förvarade urnan hemma.

– Jag har min förra hund begravd en bit härifrån, men där har allt förändrats så mycket nu så där är inte så trevligt längre. Jag ville inte att samma sak skulle ske med Wilmas grav, säger Anne Bengtsson som från början var negativt inställd till kyrkans begravningsplats.

– Jag har sett hur dåligt skötta kommunens begravningsplatser är och ville inte att det skulle bli ytterligare en liknande plats. Men när jag fick klart för mig att den skulle skötas av församlingens vaktmästare ändrade jag mig och förstod att det skulle bli en vacker plats att begrava min Wilma på. ✕

Fler fina begravningsplatser för djur

Över hela landet finns flera djurminneslundar. Flera drivs av djurskyddsföreningar. Några är Djurlunden mellan Ronneby och Dala, som Djurskyddet Karlshamn ansvarar för, Minneslunden vid Skälby gård drivs av Djurskyddet Kalmar, Djurvilan, vackert belägen vid Klarälvens östra sida, ingår i Djurskyddet Karlstads verksamhet och i skrivande stund letar Djurskyddet Mälartassen efter en plats i Köping för att skapa en minneslund. Det finns många fler som drivs av ideella djurskyddsföreningar.

Andra hålls i kommunal regi. Landets äldsta större begravningsplats för djur heter Kaknäs Djurkyrkogård. I mer än 100 år har djur begravts på denna över 12 000 kvadratmeter vackra skogsglänta ute på Djurgården. Den drivs av Kennelklubben Stockholm. Alla djur måste vara kremerade och stoftet av 4 000 djur, som hästar, papegojor, hundar, sköldpaddor, delar denna plats.

Europas troligen äldsta begravningsplats för djur ligger i Parisförorten Asnières-sur-Seine, och heter Le Cimetière des Chiens, Hundkyrkogården. 1898 blev det lag på mer hygieniska sätt att ta hand om avlidna hundar än att sänka dem i floden Seine. Så började det och nu är fler än 40 000 djur begravda här.

I Sverige är det möjligt att begrava djur i sin trädgård. Hör med din kommun vilka regler den har. Många låter kremera djuren när de dött. Vill du få tillbaka askan av ditt djur be alltid om separat kremering. ✕

Årets hedersmedlem i Sveriges Akademiska Etologer: Helena Risinger om sitt arbete med REDE

I mer än femton år har hon arbetat för att stärka barns empati och känsla för djur. Genom att utveckla och sprida värdegrundsmaterialet REDE har ett oräkneligt antal barn nåtts. I år är hon utsedd till hedersmedlem i en av landets finaste etologiska föreningar för sitt arbete. Möt Helena Risinger som ser möjligheten att få in djurskydd i läroplanen.

Du är Årets Hedersmedlem 2021 i SAE, Sveriges Akademiska Etologer, Helena Risinger, projektledare för Djurskyddet Sveriges värdegrundsmaterial REDE. Stort grattis! Hur känns det?

– Tack!! Jag känner mig väldigt glatt överraskad och stolt! Så roligt att något jag jobbat med under många år blivit uppmärksammat och uppskattat.

När började du arbeta med REDE?

– Jag har jobbat med REDE från allra första starten. Vi började planera REDE redan år 2005! Vi satt några stycken från två djurskyddsorganisationer, Djurskyddet Sverige och Svenska Djurskyddsföreningen, i en arbetsgrupp och funderade ut hur man kunde påverka barns attityd och känsla för djur. Vi hade en vision om ett material som kunde ge liknande känsla och empati för djur som hos någon som växt upp och haft en relation med djur. Då var jag bara ideellt engagerad så det var först när materialet blivit till år 2008 som jag började arbeta med det på "riktigt" tillsammans med författarna Kerstin Malm och Dag Einarsson.

Hur har materialet utvecklats sedan du började?

– Haha ja på alla sätt! Det har utvecklats från att bara finnas som en idé och vision

Foto: Privat

Helena Risinger.

till att bli ett material som används av tusentals pedagoger i hela Sverige.

REDE står för Respekt Empati Djur Etik. Syftet är att utveckla barns empati och vänder sig till lärare och pedagoger i två ålders-kategorier; förskolan 1-6

år (Mini-REDE) och skolan årskurs F-5 (REDE). Det består av olika övningar som leds av lärare och förskolepedagoger. Du arbetar bland annat med att nå ut till fler lärare och förskolor. Ser du någon skillnad i intresset och medvetenheten hos personalen på skolorna sedan du började?

– Ja, jag tycker intresset ökar mer med åren. Det kan ju förstås bero på att materialet har spridits mer. Men jag tror att i takt med att samhällsklimatet blir tuffare så ser pedagogerna större behov av att stärka barnens inre kapital. Man vet generellt mer i dag om hur den psykiska hälsan påverkar både prestationer och relationer.

Ungefär hur många pedagoger har ni nått?

– Vi kan omöjligt veta exakt hur många vi nått. Många skolor och förskolor delar till exempel på ett gemensamt inlogg. Vi

försöker uppmana folk att ha ett personligt inlogg men tror tyvärr att de flesta delar. Så på en registrering kan det vara flera pedagoger. Om jag höftar så skulle jag tippa på att det är minst 50 000 pedagoger. Det är säkert lågt tippat med tanke på alla annonseringar, mässor runt om i hela landet, kurser, event, fikor på skolor och förskolor och alla REDE-presentationer vi haft online under så många år. Just nu är det 12 750 registreringar.

Berätta lite mer om övningarna!

– REDE-övningarna är skapade och författade av Kerstin Malm och Dag Einarsson. Ett fåtal övningar har skrivits av gästförfattarna Therese Lilliesköld och Miranda Hedbring, dessa finns som nedladdningsbara på hemsidan, men inte i de tryckta REDE-häftena.

Gemensamt för alla REDE-övningarna är att de är djurinriktade och empatiutvecklande. Eftersom barn har olika sätt att lära sig på så är också övningarna gjorda i olika lärstilar. Alla övningar kan man ladda ner kostnadsfritt från hemsidan www.rede.se. De går också att beställa i upptryckt format mot en mindre kostnad. Vissa föredrar att bläddra bland övningarna. REDE är för skolbarn i låg- och mellanstadiet och Mini-

Här är Helena Risinger i färd med att undervisa barn om hundens känslor. Vad känner den här hunden?

REDE är för förskolan 1–6 år. Men jag vet också att REDE-övningarna används både i högstadium och gymnasium eftersom de är lätta att göra om.

Vad har REDE på gång framöver?

– Eftersom vi alla blev drabbade av en pandemi fick vi ställa in alla mässor och besök i skolor och förskolor som vi hade boklat. I stället för att åka runt håller vi lite kortare presentationer online varannan vecka. Förutom det har vi olika samarbeten vi jobbar med. Till exempel med 4H-gårdar, djurparker och andra ställen där djur och barn vistas.

Sist, i förra numret av Tidningen Djurskyddet sa ordföranden för Djurskyddet Sundsvall, Eva Norling, att kan vi få barnen att behandla djur väl är framtiden vunnen "därför är REDE så viktigt". Hon hoppades att djurskydd ska bli en obligatorisk del av läroplanen någon gång i framtiden. Tror du som mött så många pedagoger att det är möjligt?

– Jag vet att det är en krokig och lång väg att gå. Men intresset finns definitivt hos pedagogerna, i synnerhet de i försk-

lan. Forskare på SLU diskuterar just nu möjligheten till ett projekt för att inkludera djurvälstånd i läroplanen, detta i samarbete med Djurskyddet Sverige. Så JA jag tror det är möjligt! ✖

Så löd motiveringen till årets hedersmedlem i SAE:

"Helena har i många år jobbat hårt med det djurinriktade värdegrundsmaterialet REDE som hjälper barn att utveckla sin empati. REDEs värdegrundsord "Respekt Empati Djur Etik" är helt i linje med förningens drivkraft om ökad kunskap och förståelse för djur och deras beteenden, goda relationer till våra djur samt förbättrad djurvälstånd. Tillsammans med att värdegrundsmaterialet i REDE är vetenskapligt baserat är delen i visionen, om att alla barn i Sverige ska utveckla ett empatiskt och respektfullt synsätt gentemot djuren, något som Sveriges Akademiska Etologer värderar högt!"

Coronakatteffekt hos föreningarna

Många ville köpa katter från djurhem i fjol. En effekt av coronapandemins hemarbete och isolering då privatpersoner som funderat på att skaffa sällskapsdjur nu gjorde slag i saken. 400 fler katter togs emot 2020 jämfört med året innan hos de djurskyddsföreningar som är anslutna till Djurskyddet Sverige. Totalt omhändertogs föreningarna med omplaceringsverksamhet uppemot 3 000 katter.

– Ökningen beror främst på en större efterfrågan, fler har velat köpa en katt från ett djurhem, säger Åsa Hagelstedt, generalsekreterare på Djurskyddet Sverige.

På så sätt har det blivit mer plats på vissa katthem att ta hand om de katter som övergetts eller där ägaren avlidit.

Antalet hemlösa katter som behöver hjälp är alltid större än antalet katter som ideellt drivna djurhem kan ta emot, konstaterar Djurskyddet Sverige i ett pressmeddelande.

Som Tidningen Djurskyddet tidigare rapporterat är flera nya katthem på gång hos olika lokalföreningar. Djurskyddet Vilsna tassar i Hällefors och Djurskyddet Örnsköldsvik är i skrivande stund i färd med att färdigställa kontrakt med sina kommuner. ✖

Fina Finnie var en av alla de katter som tack för djurskyddsföreningarna fick ett hem ifjol. Finnie fick hjälp av Djurskyddet Landskrona.

Någon vill skada Malmös hundar

Någon försöker döda eller skada Malmös hundar. Vid minst 13 tillfällen har bullar, kycklingklubbor och köttbitar preparerade med glasskärvor eller spikar lagts ut i parker, vid rastgårdar och på trottoarer i olika delar av staden.

Den som ägnar sig åt detta är inte nödvändigtvis någon som hatar hundar eller andra djur. Däremot är det en person som får en kick av maktkänslan det ger att ha kontrollen och av att människor är oroliga. Personen följer noga med i rapporteringen och njuter av att ha situationen i sin hand, säger psykologiprofessor Pär-Anders Granhag.

Sedan sent i höstas och fram till början av februari i år har polisen i Malmö fått in sammanlagt 13 anmälningar från personer som hittat mat preparerad med spikar eller glasbitar, uppenbart utlagd så att hundar ska hitta den.

– Det började med kycklingklubbor, men sedan handlar flertalet anmälningar främst om bullar med glas. Bullarna är av allt att döma hembakade och innehåller glasskärvor, säger Calle Persson, presstalesperson på Polisen region Syd.

Han beskriver utredningsläget som svårt. Att obemärkt släppa ifrån sig några preparerade bullar längs en stig i parken eller vid en hundrastgård är ett ögonblicks verk.

– I princip krävs det ett ögonvittne som kan tillkalla polis eller ett utpekande, det vill säga att någon vet vem det är som gör detta.

Pär-Anders Granhag, professor i psykologi vid Göteborgs Universitet, beskriver betendet som ”toppen på ett isberg”.

– Den som agerar så här har nästan alltid

underliggande personlighetsstörningar. Att planera och utföra attackerna kan vara ett sätt att reducera ångest och att tillfredsställa ett väldigt snedvridet belönings-system. Det blir lönlöst att söka efter motiv i traditionell mening, utan den här typen av gärningar utförs av personer som mår väldigt dåligt även på andra sätt och de förmår kanske inte heller i alla lägen själva bestämma över sina handlingar. När sådana här gärningspersoner åker fast är det inte ovanligt att de är kända av psykiatrin sedan tidigare.

Brottet är inte som man skulle kunna tro djurplågeri, utan rubriceras i stället som ”förgöring”. Förgöring är ett allmänfarligt brott och kan ge böter eller två års fängelse, eller upp till sex års fängelse om det bedöms som grovt.

I Malmö är de flesta utredningar nedlagda. Men Calle Persson betonar att det bara är tills vidare:

– Skulle vi hitta en gärningsperson så öppnar vi såklart utredningarna igen och kommer att försöka knyta personen till så många av fallen som möjligt.

Än så länge har ingen hund i Malmö kommit till skada. Bullarna och den andra preparerade maten har hittats av antingen hundägare eller andra privatpersoner innan någon hund hunnit sätta i sig de potentiellt livsfarliga godbitarna.

För livsfarligt kan det vara. Det bekräftar Camilla Warnholtz, legitimerad veterinär

på Evidensia Djursjukhuset i Malmö:

– Har hunden svalt något vasst vill man inte framkalla kräkning, vilket annars är väldigt effektivt om det rör sig om en förgiftning som inte är frätande. Det vassa föremålet kan skada matstrupen, som är väldigt känslig och svår att rätta till. Risken för allvarliga komplikationer är stor. Skär föremålet håll på tarmen är den enklare att sy ihop eller att ta bort en bit. Men det kan bli nog så allvarligt ändå – kommer hunden inte till behandling i tid kan den få bukhinneinflammation.

Att få in hundar som medvetet utsatts för attentat genom vassa föremål eller förgiftning är mycket sällsynt, framhåller Camilla Warnholtz.

– Oron för att det ska hända är obefogat stor i förhållande till antalet fall vi veterinärer ser. Kräkningar och diarré är ju jättevanligt hos hundar, men ägarens första tanke verkar numera ofta vara att någon har förgiftat hunden. Det är hemskt att det har blivit så.

Men hundar sätter ju i sig allt möjligt skräp ändå, som är farligt för dem. Valet av behandling och utsikterna att den lyckas beror helt på vad det rör sig om och hur snabbt hunden kommer till veterinär.

– Allting handlar om vad hunden fått i sig, hur stort eller hur vasst det är, hur stor hunden är med mera, så det är svårt att säga något allmängiltigt. Vi bedömer om det behövs operation eller om föremå-

Ziina redo för promenad. Matte Susanna Nilsson är en av alla Malmöbor som under vintern skaffat munkorg till sina hundar av rädsla att de ska få i sig preparerade korvar och bullar.

De här glaspreparerade bullarna fotograferade Alexandra Alvilja den 8 januari på Hantverkargatan i Malmö.

Veterinär Camilla Warnholtz.

let kan komma ut naturligt. I de senare fallen ger vi sparris, billig trådig sparris, som lindar in föremålet. Det är ett tips till hundägare: Ha alltid ett par burkar sparris hemma, säger Camilla Warnholtz.

Att katter sväljer vassa föremål eller mat som innehåller sådana är mer ovanligt. Katter är mer kräsna med vad de äter – men liksom hundar kan de förledas att äta eller slicka i sig glykol. Det är det allra värsta scenariot.

– Glykol smakar sött och gott för både katter och hundar och har ingen avskräckande lukt. Glykolförgiftning är ibland väldigt svår att diagnosticera och tyvärr är dödligheten hög, eftersom det räcker med så små doser.

För hundar ligger den dödliga dosen

glykol på fem milliliter per kilo kroppsvikt. Katter är ännu känsligare – här räcker det med en och en halv milliliter.

– Djur som förgiftats av glykol verkar ”fulla”, de vinglar och kräks. Då går det fortfarande att hjälpa dem. Det luriga är att får man inte behandling då, så kommer en andra fas när de verkar vara på bättringsvägen. Men efter det, på andra eller tredje dygnet, kommer de svåra och kraftiga njurskadorna och då finns det tyvärr inte mycket att göra, säger Camilla Warnholtz.

I Malmö fortsätter polisen att arbeta med de utredningar som fortfarande är öppna. I något eller ett par fall har man kunnat snäva in tidsfönstret för när de glaspreparerade bullarna läggs ut. Det har

skett genom att hundägare som gått samma runda två gånger i rad kunnat konstatera att det inte fanns några bullar klockan elva på kvällen men att de sedan låg där före klockan sju nästa morgon. Men längre än så har man inte kommit. Press- talesperson Calle Persson:

– Det här är som sagt mycket svårspanat, men eftersom anmälningarna har fortsatt att komma in så fortsätter vi att jobba. Alla poliser i yttre tjänst är medvetna om problemet och vi har ju själva många hundförare som är ute med sina hundar både i tjänsten och privat och de håller givetvis ögonen extra öppna. Dessutom är kännedomen och uppmärksamheten bland allmänheten god kring det här ärendet. ✕

Försöksdjuren är centrala teman i både en helt enastående podd och i en spänningsmättad hämndthriller.

Välgjort om djuren bakom

Gripande, nyanserat och med en enorm omsorg om detaljerna tar journalisten Karin Gyllenklev med lyssnarna på en sex avsnitt lång resa in i djurförsöksvärlden. Försöksdjuren – om livet som används i jakten på kunskap heter den. Missa inte! Men läs först hennes svar på våra tre frågor.

Vad tyckte du var svårast med att göra serien, Karin Gyllenklev?

– En del saker var svårare än vanligt. Bara en sådan sak som att ta första kontakten med personer jag ville intervjua krävde mer förberedelser och att jag fick väga mina ord, och verkligen ta mig tid att förklara vad jag gjorde för serie och varför. Jag märkte snabbt att det är stor skillnad på att ringa upp någon och fråga ”hej jag skulle vilja göra en intervju om din forskning” och ”hej jag skulle vilja intervjua dig om djurförsök”. Många undrade över min vinkel, det är ju allmänt känt att journalister alltid ska vinkla saker. . . men min målsättning har hela tiden varit att försöka ge en inblick i en värld som jag tror att många inte känner till så väl, jag har inte en vinkel, utan jag ville belysa djurförsöksverksamheten ur alla möjliga vinklar, för att försöka ge den större bilden, och inte bara fastna i de värsta exemplen.

– En annan sak som visade sig vara knepig var ljudläggningen av podden. Vi arbetade mycket med den fram och tillbaka. När ett ämne redan är så laddat i sig självt, så tippar det lätt över när man försöker använda sig av ljudmattor bakom det som sägs, eller ljudeffekter. För mig kändes det viktigt att inte genom musik och ljudläggning ”tala om för lyssnaren” vad den ska känna, utan jag vill att lyssnaren ska få bilda sig en egen uppfattning utifrån det som berättas, när det sägs. Så jag studsade

på nästan alla försök till ljudläggning och till slut landade vi i den ganska ”nakna” ljudbild som är nu. Och det är jag väldigt glad över.

– Sen ligger det små pianostycken som mellanspel i podden. Jag ser dem som små andningshål där man ska få vila en stund från information innan man går vidare. Det är min pappa som gjort de musikstyckena. Han satt ofta vid pianot, i

sin egen värld, och improviserade när jag var liten, det var mitt soundtrack när jag växte upp. Han fick höra ett första utkast av poddserien och fick i uppgift att improvisera små musikstycken utifrån det han hörde. Jag tycker att de speglar ämnet bra. Att det kan vara mörkt och vemodigt, men att ett musikstycke plötsligt kan vända och landa i hoppfullare ton. Allt det rymms i djurförsöksverksamheten, lidandet,

försöken

Karin Gyllenklev.

en sorg och förhoppningar.

Vilka reaktioner fick du av din omgivning när du berättade om att du arbetade med detta?

– Den vanligaste reaktionen när jag berättade om serien var en grimas, eller ett "usch". Oftast inga följdfrågor, utan bara en reaktion som på ett eller annat sätt talade om att djurförsök, nå det gillar vi inte. Fick jag en fråga var det "är du för eller emot?" som om det skulle vara min uppgift som journalist, att basunera ut privata åsikter för allmänheten, det är inte min roll att axla. Jag är lite förvånad över att det liksom stannar där, vid en grimas, som om folk inte riktigt vill gå in i ämnet... själv har jag gjort en podd i sex delar nu, och jag har fortfarande inte fått svar på alla mina frågor, det är ett stort, komplext, laddat ämne och kanske just därför väldigt intressant att gå djupare in i.

Vad upplever du är den största missuppfattningen kring försöksdjursverksamheten?

– Kanske att det bara finns de här två sidorna att välja på. . . och att man antingen måste vara för alla djurförsök eller emot alla djurförsök. Djurförsöksverksamheten är väldigt bred, när det kommer till vilka djurarter som används, hur de används, hur mycket lidande djuren upplever och varför de används, alltså vad forskningen är tänkt att leda till. Att ta hela den här "djurförsökskakan" och säga "allt är bra" eller "allt är skit" blir väldigt generaliserande. ✕

Katarina Hörlin

Serien finns på www.podme.com

EN VENDETTA I DJURFÖRSÖKSVÄRLDEN

Djurhus A

Författare: Louise Cederlöf och Lise-Lott Alsenius

Stellar Förlag, 2020

Det sägs att hämnden är en rätt som bäst serveras kall, och i den här vendettathrillern är hämnden både kylig och utstuderad. Forskaren Carl Adam Bastin är på väg till sitt arbete på Akademiska Forskningsinstitutet när han kidnappas av en person iklädd råttmask. Sedan börjar mardrömmen. Bastin hålls instängd i en källare och utsätts för experiment som liknar de djurförsök han själv har utfört. När journalisten Rebecca Russo får en film på den kidnappade mannen dras också hon in i fallet.

Jag tänker under läsningens gång att boken hade gjort sig väl som ett filmmanus med sina korta scener och cliffhangers, mycket dialog och lagom utmejlade personer. Språket hör hemma i deckargenren där regnet faller ödesmättat, pulsen rusar och någon ber en bön för sitt liv. Om man läser utifrån de förutsättningarna får man en underhållande och lättillgänglig spänningsroman som förnöjer för stunden.

Bokens största vinst är ändå de torrare, mer journalistiska partierna – ofta i form av intervjuer med journalisten Rebecca – där läsaren får en inblick

i djurförsöksvärlden. Det märks att författarna själva har lång erfarenhet av arbete i olika djurskyddsorganisationer och det är svårt att inte uppröras över den grymma hantering som djuren utsätts för. Mest förvånad blir jag över hur dåliga djurförsöken är på att göra det de utlovar, nämligen att utveckla läkemedel och andra produkter för människors liv och välbefinnande. Inte nog med att djuren lider; det är dessutom ofta helt meningslöst, även för forskningen.

Utan att avslöja för mycket hänger den maskerade förövarens motiv nära samman med misogyni och en personlig hämnd. Jag förstår tanken med att inte vilja låta

klassiska djurrättsaktivister schablonarstat stå för de våldsamma handlingarna, men i stället framstår den kidnappade som en stereotyp. Han tycks näst intill genomond mot både djur och människor, förutom den enstaka djurförsökshunden han räddar. Om exempelvis relationen med Ibrahim hade fått blomma ut hade sympatierna för Bastin ökat under experimenten han utsätts för, och indirekt också för djuren som utsätts för liknande tester.

Med det sagt, boken sår ett frö av ilska och ger en välbehövlig insikt om djurförsöksvärldens mörka vrår. Det är mer än de flesta spänningsromaner kan skryta med. ✕

Anna Thulin

Britt Meik på hundpromenad.

I Gnesta får äldre hjälp med sina djur

En grupp frivilliga i Gnesta hjälper på kommunens uppdrag invånarna med deras husdjur när de själva inte kan ta hand om dem.

– Att kunna hjälpa både djur och äldre människor är lön nog för det arbete vi gör! säger Britt Meik, en av de frivilliga.

Britt Meik flyttade från landet och in till en lägenhet i kommunens centrum, efter att hon fått ögonproblem och svårigheter att köra bil. Hon hade alltid haft husdjur men i stället för att skaffa egna, fick hon en idé. Hon sökte upp kommunens frivilligsamordnare Åsa Gustafsson och det visade sig att båda haft samma tankar kring problemet att många gamla och funktionsnedsatta måste göra sig av med sina älskade husdjur.

– Vi hade båda gripits av den förfärliga historien som var bakgrund till Lex Maja, den stackars katten som fick svälta ihjäl på grund av att matte åkt in på sjukhus och hemtjänsten inte längre besökte lägenheten, säger Britt Meik.

Gnesta kommun satsar på att förebygga problem som har sin grund i ensamhet och psykisk ohälsa.

G-sam är ett samarbetsprojekt mellan kommunen och pensionärsorganisationerna PRO och SPF, som Åsa Gustafsson koordinerar. Utifrån bland annat den plattformen och i samarbete med hemtjänsten inventerade hon behovet av hjälp och vilka

Foto: Gnesta kommun

Åsa Gustafsson.

än att få de som behövde hjälpen att höra av sig. Gamla och ensamma människor älskar sina djur oerhört mycket. Det är en fasa för dem att behöva skiljas från djuren. Rädslan för att berätta att de behöver hjälp beror oftast på oron för att i så fall förlora djuren.

– Men genom vårt arbete blir det tvärtom. Människor kan behålla sina djur och få hjälp med dem till exempel att åka till veterinär, klippa klor, handla djurmat och sand eller ta promenader med hunden.

Åsa Gustafsson berättar om en kvinna med demens som fått behålla sin hund. Genom att en i husdjursteamet tar med både henne och hunden på morgon- och kvällspromenader så kan hunden vara kvar hos kvinnan. Arbetet i teamet går ut på

att se till att både djuren och människorna mår bra.

– som kunde tänka sig att ställa upp på frivillig bas och hjälpa till med människors husdjur.

– Gensvaret var stort, berättar Åsa Gustafsson, men det var betydligt lättare att få folk som ville ställa upp och hjälpa till med djuren

att se till att både djuren och människorna mår bra.

Djurhjälparna är registrerade hos kommunen efter olika intresseområden. De flesta kan och vill hjälpa till med hundar eller katter, men det finns också de som kan arbeta med reptiler, smådjur av olika slag, getter, kor och andra lantbruksdjur. Det finns i nuläget 16 personer i hjälpstyrkan. Vården och hjälpen sker oftast i djurägarens hem. De som utför frivilligarbetet är försäkrade hos kommunen, de får delta i kurser och andra aktiviteter. De som behöver hjälp behöver inte betala någon avgift. Men det kan vara tillfällen när djurägaren betalar för exempelvis skjuts till djursjukhus i Stockholm. Då görs affären upp direkt mellan djurägare och hjälpare.

Britt Meik berättar att hon ibland fått ta hand om djuren i sitt eget hem, det gäller både hundar och katter:

– Vid ett tillfälle hade jag en hund hemma hos mig under sju veckor när matte drabbats av covid-19. Jag trivs väldigt bra med mitt frivilligarbete och får genom det kontakt med många olika underbara djur. ✕

VARFÖR KISSAR MIN BIRMA HORIZONTELLT?

Jag har en Birma som är helt underbar men som jag har fått ett problem med. Han är kastrerad och snart 3,5 år. För cirka ett halvår sedan började han kissa horisontellt i sin toalett, till en början var det bara någon gång då och då, men nu är det i stort sett varje gång han kissar.

Han har alltid varit hos min far när jag arbetar och där har han haft en öppen toalett med en sorts kattsand och hemma hos mig har han en "stängd" toa med kattlucka samt en annan sorts kattsand. De tre första åren har han suttit och kissat, nu står han ibland från början eller så börjar han med att sitta och kissa för att sedan räta ut bakbenen och kissa horisontellt. Jag är ute med honom i stort sett varje dag och det verkar som att han tycker om att göra sina behov ute i det fria, för vi hinner knappt ut förrän han sätter sig och kissar eller bajsar. Och då sitter han alltid ned och kissar. Han gillar dock inte kylan så just nu är vi inte ute lika mycket. Jag rengör alltid hans toa direkt efter han varit där och den är även stor. Ett tag hade jag två toaletter och hade där en tredje typ av kattsand bara för att testa, men han kissade horisontellt där med. Han kissar rakt bak, så det rinner ner på toaväggen och ner i baljan. Toaletten står avskilt på min toalett, så han blir inte störd. Han är för övrigt lekfull och go 🍷

Tacksam för svar!

Foto: Alex Bertman/Unsplash

→ ETOLOGEN

SVAR: Hej! Du beskriver att du testat vanliga tips vid rumsrenhetsproblematik, som att erbjuda annat strö samt rengöra ofta, men utan resultat.

I detta fall, och utan ytterligare information, är det svårt att ge ett säkert svar. För en frisk katt utan smärta finns två troliga orsaker bakom förändringen: motvilja mot kattlådan eller ett markeringsbeteende då katten nu uppnått social mognad, det vill säga den ålder då katter börjar hävda eget revir.

När katter står upp, har raka bakben, och kissar bakåt handlar det ofta om markering, en form av kommunikation. Urinmarkering kan tyda på stress och oro, inom eller utanför hemmet, alternativt att katten markerar ett område som sitt revir. Upplever du inte katten som orolig eller rädd kan en lösning vara att skaffa ett stänkskydd till kattlådan. Men underliggande orsak kvarstår då.

Att katten kissar med raka bakben är inte alltid ett markeringsbeteende, framförallt eftersom det enbart sker i kattlådan. I stället kan det koppla till motvilja mot kattlådan då katten kissar sittande ute – och verkar föredra detta. Katter har ofta preferenser när det kommer till strö, utformning, placering och storlek på kattlåda.

Vissa katter går bara utomhus eller gillar inte när svansen vidrör kattlåda eller strö. Som djurhållare blir utmaningen att hitta och anpassa lådan efter kattens preferenser. Kan katten sitta och kissa med svansen fritt bakåt? Är katten trygg med placeringen? Föredrar katten ett annat strö eller utformning av kattlåda?

Alla förändringar ska introduceras gradvis. Presentera gärna nya alternativ i anslutning till det gamla så att katten kan visa vad den föredrar genom sitt beteende.

Lycka till! ✕

Elin Hirsch

Fil dr i etologi

Foto: Louis-Philip Portias / Unsplash

Inte alla hundar och katter kommer så här fint överens.

FRÅGA

Vem har ansvar för om jag skadar en katt i självförsvar?

Förra numrets läsarfråga om vad man kan göra om en katt plötsligt attackerar en och ens egna djur har fått flera att känna igen sig.

Hej Mikael Åslund!

Även jag har en fråga om katter, efter att ha läst ditt svar i tidningens nr 4/20.

Det är väldigt tydligt att de flesta djurägare av hund och katt saknar kunskap om sitt ansvar. Som hundägare i över 50 år, uppfödare i 25, vet jag vad hundar kan ställa till med. Efter att en hund, av kamphundstyp, attackerat mina hundar är jag också väl bevandrad i vilket fotarbete man måste ha för att klara livet på dem. Där jag bor är

inte bara kamphundar "på better" utan även många andra vilket gör att jag nog är stadsdelens proffs i dag på egna hundförsvar!

Nog om detta, katter och hundar är inte alltid kompisar och mina hundar har flera gånger kommit lösa och det har hållit på att gå tokigt. Men jag har också själv fått försvara mina hundar mot aggressiva katter. Jag är varken rädd för hund eller katt så det har gått bra. Effektivt har varit att kasta grus, ett uppfällt paraply (!) eller bara

skrika åt katten, så har den gett sig. Men faktum kvarstår, om jag vet vem ägaren är, vilket vi oftast vet i mindre villaområden, vilket ansvar har då kattägaren om hunden blir illa åtgången? Gäller samma som för hundägare? Om jag skadar katten när jag försvarar min hund, eller om min hund gör det, vem bär då ansvaret? Om jag själv blir skadad när jag försvarar min hund? Tack på förhand för svar. ✕

Matte

SVAR

”Bevisbördan ligger på den som blivit skadad av katten”

Så här svarar polis Mikael Åslund tidningens läsare.

Hej signatur ”Matte”, och tack för att du skriver till Tidningen Djurskyddet.

Som du själv skriver tycker jag att du gjorde helt rätt genom att försöka avstyra angrepp från katten med att exempelvis kasta grus, skrika för att skrämma bort katten. Som djurvän vill man i det längsta försöka undvika att tillfoga något djur smärta om det kan undvikas. Det är stor skillnad på kattägares ansvar och hundägares ansvar.

Kattägaren har ett så kallat ”vållande” ansvar, culpa. Det innebär att kattägaren kan bli ålagd att ersätta skador som katten orsakat om man kan visa att kattägaren varit oaktsam. Som jag skrev i förra numret av Tidningen Djurskyddet får katten normalt ströva fritt. Det har i praktiken visat sig vara mycket svårt och bevisbördan ligger på den som blivit skadad eller skadelidande att visa att kattägaren varit oaktsam.

Däremot har hundägaren vad som kallas ”strikt” ansvar för de skador hunden orsakat. Detta framgår av lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter, tillsynslagen. I 19 § första mening står ”En skada som orsakas av en hund skall ersättas av dess ägare eller innehavare, även om han eller hon inte vållat skadan.” Utgångspunkten är att den skada en hund orsakar ska ersättas av hundägaren. Det finns givetvis undantag och det är om den skadelidande hundägaren varit medvållande.

Se Södertörns tingsrätts dom i mål FT 17441-20, som meddelades 1 februari, där en hundägare rastar sin hund lös och en större hund biter den lösa hunden så illa att den måste avlivas. Tingsrätten ska ta ställning till om den lösa hundens ägare har agerat på ett sådant sätt att han anses ha medverkat till skadan. Om så är fallet

ska tingsrätten jämka eller sätta ner skadeståndet. Då hunden var lös ansåg tingsrätten att hundägaren hade bristande tillsyn över sin hund och satte ned skadeståndet till o kronor. Man kan ha synpunkter på om det är naturligt och förväntat beteende av den större kopplade hunden att bita ihjäl den lösa hunden, men så här dömde tingsrätten.

Man har rätt att försvara sitt djur om det blir angripet. Blir du angripen av en hund är det, som jag skrivit, strikt ansvar som gäller. Det innebär att hundägaren kan bli ersättningsskyldig för dina skador och inkomstbortfall.

Du kan också bli ersättningsskyldig om din hund skadar katten men ersättningen kan reduceras beroende på situationen, som får bedömas från fall till fall. Här finns vägledande prejudikat: NJA 2001 s.65, nr 1 avsåg skadeståndets storlek som en hundägare enligt tillsynslagen ålades betala till en kattägare för veterinärvård och avlivning av katten.

Det är bra att känna till att skadestånd utreds endast av polis och åklagare då det är fråga om en brottsutredning. Normalt får man kräva ersättning själv och kan man inte komma överens med motparten kan man använda sig av ”Förenklade tvistemål”. Det är tvister under ett halvt prisbasbelopp (23 800 kr år 2021) och här har man rätt att kräva ersättning även för en timmes juridisk rådgivning enligt taxa.

Skillnaden mot ett normalt tvistemål är att det vid förenklade tvistemål bara är en domare som dömer, i stället för tre, och att den som förlorar har ett kraftigt begränsat ansvar för vinnarens rättegångskostnader. Vinnaren kan exempelvis bara få ersättning för en timmes juridisk rådgivning.

Begränsningen av rättegångskostnadsansvaret gör att det är enkelt att förutspå vad en domstolsprocess kommer att kosta. Det är en stor fördel, framför allt när beloppet som konflikten rör är relativt lågt, och gör det möjligt att gå till domstol utan att känna rädsla för att bli ruinerad. Nedan följer en kalkyl på vad det kan kosta, i form av ersättning till motparten, att förlora.

Tingsrättens ansökningsavgift:	900 kr
En timmes juridisk rådgivning:	1 700 kr
Resa till och från domstolen:	400 kr
Totalt:	3 000 kr

Den som skickat in en stämningsansökan och misslyckas med att vinna den efterföljande domstolsprocessen får alltså betala rättegångskostnader på cirka 3 000 kr. Detsamma gäller naturligtvis motparten om han eller hon förlorar.

Jag hoppas att det jag skrivit bidrar till lite klarhet. Frågan om besvärliga katter bör förhoppningsvis aktualiseras i samband med ändringar i tillsynslagen. ✕

**POLISPERSPEKTIV
MED MIKAEL ÅSLUND**

										LUTANDE		SJUNKA		FALL FRÅN HÖG HÖJD	NOTERAS SOM STRECK
										VINTER-BONING		SNÖR			
	GÖR PRIS-HÖJNING														2
	DET ÄR DET ALLRA BÄSTA														
	EJ I BRUK														
	SLUKADE														
	➔									VILL HA DET BLÖTT SE GLAD UT				DEL AV SALT BLIR KVAR	
	KRAFT-ORD									GÅR VIDARE HAR FOT-FÄSTE					DEN VISAR RÖTT ELLER GRÖNT
	VILO-PERIOD													3	
	PÅ SPRALLIG BEN									DRAG DE DRAR MAN OFTAST			KRUBBAR UR KRUBBA RISKABEL		
Handgjorda korsord © Kryss & Quiz AB	LÄMNAR ALLA BIDRAG TILL	SES BÄST BAKI-FRÅN	FÖLJER NOLLA RÖM-BASERAD		AVGÖRS AV SLUMPEN FÄTTA		UTAN KOLL PÅ LÅGET		EN I ETT PAR BÄRS UNDER ARM			GRYNING			
FÅR MAN PÅ KÖPET				1			UTAN LIV							BÄR-BUSKE KARP-FISKAR	
LAGT LITEN FÖGA SIG I							DRIVIT MED HÅLRUM				5	DISKAD GRISIGA ÄMNEN			PROMEMORIA
➔					SATT SIN PRÄGEL	GRÅS-SAM-LINGAR PANGGREJ	7					FRISTAD VITAMIN		BÖRJAN PÅ TUR	
FJÄRR-KONTAKT									FLÖGS ÖVER VÄRLDEN FÖRSTOCH SIST			9			
KOMMA MED RIS ÄGA					8				PROTEST-ORD	HÄRMAR KOR		UTDEL-NING RESVÄG			GÖR DET BRÄNDA
➔		HÖGT PÅ HAND					LUFT-SLOTT						GISSA KRONOR PÅ IS		
GETT LINDRING FRAM-FÖRDE		4					BATTERI ÄR DET LUGNT I		STÖR GE-MENSKAP FAR I LUFTEN		FÅR POST		6		
➔		ÄNDA-MÅL									TAR MAN PÅ FÖRST				
MOJÄNG					STU-DERAR				GÅR RUNT						

TÄVLA OCH VINN PRISER FRÅN VIVARA!

Vi lottar ut fem fina fågelpaket från Vivara. Perfekt att skämma bort fåglarna med! Vinsten kan skilja sig något från den på bilden här intill men fågelpaketet innehåller alltid fröblandning, frö-automat, fågelholk och energikaka.

GÖR SÅ HÄR:

Det är det fyrsiffriga talet som bildas av de röda siffrorna (t ex FEM TRE ETT TVÅ = 5312) som är er svarskod. Ring **0944-670 90 09**. Följ de talade anvisningarna. Du ombeds att ange kryssets tävlingsnummer, som är 24, och den fyrsiffriga svarskoden (ovan). Sedan är det klart.

Du kan inte ringa från hemligt eller dolt nummer. Det betyder att ditt nummer måste synas när vi söker det på hitta.se eller eniro.se. Samtalet kostar 11 kronor. Du accepterar kostnaden genom att trycka 1 i början av samtalet.

Senast **den 10 maj 2021** måste vi ha ditt svar. Lösning och vinnare presenteras i nästa nummer.

GRATTIS, VINNARNÄ I NR 4, 2020!

Anders Jonsson, Bygdeå, Kerstin Gustafsson, Mörbylånga, Elisabeth Gustafsson, Strängnäs, Anna-Greta Sand, Saxdalen, Maud Albinsson, Gävle

Rätt lösning till Djurskrysset i nummer 4, 2020:

										Blandade HUVUD- DELEN Ö LÄGGER PÅ PÅHUGGET B PÅMINDE									
										HÖJER PROSET HAND- BUCKER S E G R A R E M A N U A L E R VILL MAN GÄRNA BIL DRAGEN L O T T E R I VAK DE VISE EFTER SJÄR CIRKEL R BRUTEN TID FÖR RÖSTNING V TÄR KORT S L A P P F O T A R V A L Ä JÖBBAR VID TULLEN FÖR OM- TAGNING SPEL- PLATSEN V A FÄST MAXI MEST PRIMA INNEHAS T E R R A NYORD D									
										STÖRST I SVENSK ÅRUPPE LÄNGE V HÄR OCH SITT UR SPRINGEN ELD D KOSTSAM MÖGGENS ÄNDE S O L K U G T LITET BÄND INTAR BARA VÄTSKA S T O P P A I S S G Ä T A FÄRI STÄNK Ö R N E EN VAL DÖPTEN F R A M F Ö R M U S I K E R									
										N Ä R S Y N T F Ä G E L S M A N Ö V R E R A S N Ö K A N O N T E K A S I T T E R I RÅDEN D I S K S T Ä L L D E U P P S K A D A H E T T E E U S Ä R A B E S K E D O M A N K O M S T T R N P P K E N S A R E B R A N S C H S O T A R E F R I K A T O C H J O R S A L P R E T V I S K A B A K Ä T D O N A T H U N D S I M Ä R D A N T E N P Å N A T T E N S P Ö R F Ö L J E R A N A G R A M M E L L A N D E N H A N D L I L L A K Ö P A R K Ä N D V S H Ä L L E R M A N S I G F L Y T A N D E M E D S P R Å D N A S T A N I N N E V I D E T G U T T U N N A D T R O V S K E N S A M I N G Å R E T K Ä K E R E M I T L E V A N D E L I U S S R I P A N D E P E L G E N I S F A R M A N G Ä R N A S U L T A R P Å N I L L E D T I D F Ö R B E R E D A S P R Å N G I N N E S T E R S T A D A P T E R A H A L V A L Y O N Ä K L O H E L G B R A S O R P Å S K E L S T E R S T A D L D A R I N G E T A L L S N O L L G Ä R D E T S O M D U G E R A N I B U R B L A L L U F F - L E D A E R O U P P E H Ä L L E D R Ä T T A S Y L									

TOA LÄTT®

Strö för katt och smådjur

SVENSKTILLVERKAT
av pappersmassa

UNIKT OCH
MILJÖVÄNLIGT!

Gilla oss på
Facebook!

www.sorption.se

Sorption AB, Bultv. 1, 813 21 Hofors, Tel: 0290-230 70, info@sorption.se

MED FOKUS PÅ DJURSKYDD – HANDLA DJURSCHYSST

Djurskyddskonferensen 28 april 2021

Intresset för att konsumera hållbart och djurvänligt har kanske aldrig varit större, samtidigt är det svårt för en vanlig konsument att på ett enkelt sätt göra djurskyddsmedvetna val. Vem bär egentligen ansvaret för att konsumenterna väljer medvetet och rätt?

Med hjälp av inspirerande föreläsare fördjupar vi oss i konsumentmakt och djurskyddsmedveten konsumtion. Under konferensen kommer Djurskyddet Sveriges nya konsumentguide "Djurschysst" att lanseras.

Välkommen att delta digitalt! Läs mer och anmäl dig via www.djurskyddet.se.

 08-673 35 11
info@djurskyddet.se

VÄLKOMMEN!

DIN VETERINÄR
smådjurskliniken

Medicinska utredningar • Operationsavdelning
Röntgen • CT-röntgen • Ultraljud • Cardiologi
Ögonspeglings • Kattmottagning • ID-märkning
Kostrådgivning • AI-kompetens

042-20 20 00 • www.dinvet.nu
Ekvandan 2, Helsingborg

Få ditt husdjur avmålats och stöd vårt arbete!

Nu har du möjlighet att köpa en unik tavla med ditt husdjur eller ditt favoritdjur, samtidigt som du stödjer Djurskyddet Sveriges arbete.

Carita har sedan barnsben älskat att teckna djur och natur. Hon är en konstnär som gärna vill ta vara på sin kärlek till estetisk verksamhet och samtidigt bidra till djurens välfärd. Hon har utvecklat sitt konstnärskap med olika tekniker och motiv och gjort flera porträtt av både vilda djur och husdjur i blyerts, kol, olja, akryl, akvarell, pastell och färgpennor.

Carita tar emot personliga beställningar anpassade efter kundens önskemål. Vill du ha en unik tavla på ditt husdjur eller gillar du någon djurart lite extra och skulle vilja ha en speciellt anpassad tavla till ditt hem eller som present till någon du håller kär?

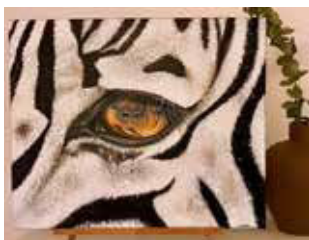
Kontakta i sådana fall Carita och diskutera dina önskemål. För varje såld tavla **donerar Carita 25 % av kostnaden till Djurskyddet!**

Epost: caritaem.rehn@gmail.com

Instagram: [caritarehnart](https://www.instagram.com/caritarehnart)

Hemsida: www.caritarehnart.com

Kontakta vår medlemsservice

Har du frågor om ditt medlemskap, vill beställa informationsmaterial eller meddela att du har ny adress?

Välkommen att kontakta Djurskyddet Sveriges medlemsservice på **08-673 35 11**. Telefontiderna är mån–fre 9.00–15.00. Stängt för lunch 11.30–12.30.

Du kan också mejla till info@djurskyddet.se.

Brev skickas till:
Djurskyddet Sverige
Hammarby Fabriksväg 25, 120 30 Stockholm

Djurskyddet Sverige är godkända som 90-kontoinnehavare av Svensk Insamlingskontroll. Ett så kallat 90-konto är ett insamlingskonto som har utfärdats av Svensk Insamlingskontroll som sedan kontrollerar hela organisationens verksamhet och ekonomi för att du som givare ska känna trygghet att din gåva används rätt. Vårt 90-konto: 90 01 06-6

Klipp av talongen här, lägg i kuvert och skicka kostnadsfritt till vår svarspostadress.

Fyll i talongen och posta den till Djurskyddet Sverige!

Ja, jag är intresserad av att stödja Djurskyddet Sveriges arbete. Jag vill:

☐ bli medlem (till dig som inte redan är det)

☐ bli månadsgivare

☐ ge en gåva

Ja, jag vill veta mer om:

☐ testamentering

☐ jag är redan medlem men har ny adress.

(Fyll i både din nya och gamla adress, samt medlemsnummer)

☐ jag är redan medlem men lämnar gärna mitt telefonnummer och/eller e-post så att ni kan nå mig på flera sätt.

(Glöm inte fylla i ditt namn och medlemsnummer)

Det går också bra att mejla info@djurskyddet.se för att meddela din nya adress.

Namn och min nya adress:

För- och efternamn: _____

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Telefon: _____

E-post: _____

Personnummer (ÅÅMMDD): _____

Vid adressändring; det här var min gamla adress:

Adress: _____

Postnummer: _____ Postadress: _____

Medlemsnummer: _____

Skicka talongen till: Djurskyddet Sverige, Svarspost, Kundnr 20425761, 120 20 Stockholm

Djurskyddet Sverige där du bor!

Djurskyddet Sverige är ett riksförbund med 44 lokalföreningar över hela landet.

BLEKINGE LÄN

Djurskyddet Karlshamn
Telefon: 0735-08 71 07
karlshamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Ronneby
djurskyddet.ronneby@hotmail.com

DALARNAS LÄN

Djurskyddet Dalarna (Rättvik)
Telefon: 0736-73 77 00
dalarna@djurskyddet.se

GÄVLEBORGS LÄN

Djurskyddet Bill & Bull Söderhamn
Telefon: 0764-10 01 01
info@djurskyddetbulllochbull.se

Djurskyddet Bollnäs-Ovanåker
Telefon: 0703-02 80 06
djurskydd_bollnas@hotmail.com

HALLANDS LÄN

Djurskyddet Norra Halland (Kungsbacka)
Telefon: 0708-77 64 70
info@djurskyddetnorrahalland.se

Djurskyddet Kattfotens Katthem i Halmstad
Telefon: 0701-55 80 08
kattfoten@djurskyddet.se

Halmstadsortens Djurskyddsförening
Telefon: 070-525 30 68
tomas.erge@telia.com

JÄMTLANDS LÄN

Djurskyddet Jämtlands Län (Östersund)
Telefon: 0706-39 37 55
jamtland@djurskyddet.se

JÖNKÖPINGS LÄN

Djurskyddet Eksjö
Telefon: 0702-52 82 88
cats@djurskyddet-eksjo.se

KALMAR LÄN

Djurskyddet Kalmar
Telefon: 0480-41 11 00
kalmar@djurskyddet.se

Djurskyddet Oskarshamn
Telefon: 0491-188 15
oskarshamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Västervik
Telefon: 0704-530 518
djurskyddetvastervik@gmail.com

KRONOBERGS LÄN

Djurskyddet Kronoberg (Växjö)
info@djurskyddetkronoberg.se

Djurskyddet Sigfrid (Växjö)
Telefon: 0760-22 05 04
sigfrid@djurskyddet.se

NORRBOTTENS LÄN

Djurskyddet Norrbotten (Luleå)
Telefon: 0730-32 21 82
jenny.lindback@hotmail.com

SKÅNE LÄN

Djurskyddet Helsingborg
www.djurskyddet.se/helsingborg
helsingborg@djurskyddet.se

Djurskyddet Kullabygden (Höganäs)
Telefon: 0702-46 80 42
kullabygden@djurskyddet.se

Djurskyddet Landskrona
Telefon: 0738-04 96 44
djurskyddetlandskrona@hotmail.com

Djurskyddet Snapphanen
Telefon: 0708-11 28 16
info@djurskyddetsnapphanen.se

STOCKHOLMS LÄN

Djurskyddet DOSO
Telefon: 08-87 94 17 / 073-679 18 44

Djurskyddet Djurvännerna Stockholm
Telefon: 08-755 68 46
info@djurvannernastockholm.se

Djurskyddet Kattvärnet Haninge
Telefon: 08-776 16 80
info@kattvarnet.nu

SÖDERMANLANDS LÄN

Djurskyddet Mariefred
Telefon: 0707-77 19 54
susanne.queckfeldt@gmail.com

Djurskyddet Nyköping
Telefon: 0155-21 76 32
nykoping@djurskyddet.se

Djurskyddet Strängnäs
Telefon: 0708-80 54 42
strangnas@djurskyddet.se

VÄRMLANDS LÄN

Djurskyddet Karlstad
Telefon: 072-520 00 28
kontakt@djurskyddetkarlstad.se

Djurskyddet Kristinehamn
Telefon: 0550-151 55
kristinehamn@djurskyddet.se

Djurskyddet Säffle-Åmål
saffle-amal@djurskyddet.se

Djurskyddet Norra Värmland
Telefon: 0725-30 73 77
sunne@djurskyddet.se

Djurskyddet Westra Värmland (Arvika)
Telefon: 0722-33 38 10, 0722-33 38 20
westrawermland@djurskyddet.se

VÄSTERBOTTENS LÄN

Djurskyddet Skellefteå
Telefon: 0702-70 03 92
djurskyddetskelleftea@gmail.com

Djurskyddet Västerbotten (Umeå)
Telefon: 072-556 60 90
info@djurskyddetvasterbotten.se

Djurskyddet Åsele Katthem Kurrlyan
Telefon: 073-042 60 70
aselekatthem@djurskyddet.se

VÄSTERNORRLANDS LÄN

Djurskyddet Härnösand
Telefon: 070-533 36 10
djurskyddet.harnosand@gmail.com

Djurskyddet Sundsvall
Telefon: 060-56 78 50
djurskydds@hotmail.com

Djurskyddet Ådalen (Sollefteå)
Telefon: 0620-242 67 / 073-063 23 45
djurskyddetadalen@hotmail.com

Djurskyddet Örnsköldsvik
Telefon: 0709-45 02 77
oviks_djurskydd@hotmail.com

VÄSTMANLANDS LÄN

Djurskyddet Mälartassen
malartassen@djurskyddet.se

VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Djurskyddet Bohuslän
Telefon: 0761-17 77 81
info@djurskyddetbohuslan.se

Djurskyddet Skaraborg (Töreboda)
Telefon: 0739-24 26 72

ÖREBRO LÄN

Djurskyddet Vilsna tassar Hällefors
vilsnatassar@djurskyddet.se

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Djurskyddet Fiahemmet i Norrköping
Telefon: 011-31 14 99
fiahemmet@hotmail.com

Djurskyddet Mjölby
Telefon: 0142-36 11 02
djurskyddetmjolby@gmail.com

Intresserad av att starta en förening där du bor?

Läs mer på Djurskyddets hemsida:
www.djurskyddet.se/engagera-dig/starta-ny-forening

Eller kontakta Djurskyddets kansli:
info@djurskyddet.se
08-673 35 11

Stina Näsström är ledamot i Djurskyddet Sveriges förbundsstyrelse.

SISTA ORDET

Excentriska älskade kollegor

I snart ett år har mitt hem varit min arbetsplats. Även om saknaden av mina vanliga arbetskamrater är stor så har jag turen att ha härliga arbetskamrater även här hemma. De förgyller mina arbetsdagar och gör situationen till något positivt.

Alice heter tjejen som jag delar kontor med. Hon är mycket omtänksam och älskar att prata (jama). Hon är mycket mån om att vi inte ska bli för stillasittande vid datorn och stela i kroppen. Så hon tar många pauser under dagen för att stretcha och röra på sig. Hon sover faktiskt rätt mycket på arbetstid också, men jag har inte sagt något. Hon tycker som sagt att friskvård är mycket viktigt och menar att det är helt i sin ordning att ta en massage mitt under dagen. Det är kanske i sin ordning men till skillnad från mina "vanliga" arbetskamrater förväntar hon sig att det är jag som ska utföra massagen. Om jag säger att jag tyvärr inte hinner det så lägger hon sig helt sonika raklång över mitt tangentbord.

På en annan avdelning jobbar naturvårdarna. Det är ett skönt gäng. Här stressas man inte utan tar dagen som den kommer. Deras lugna takter sprider ro på arbetsplatsen. Två äldre herrar, Pontus och Sigge, snackar (gnäggar) och smågnabbas lite med varandra under dagen. De två oskiljaktiga damerna Lydia och Elisabet förstår sig däremot inte på herrarna utan pratar (bräker) hellre om annat, kanske om hur man bäst tovar sin ull. Trots att deras arbete i stort går ut på att äta hela dagen så är lunchen Sigge och Pontus favorithändelse under dagen. Återigen skiljer sig mina nya medarbetare från mina tidigare. För aldrig tidigare har jag varit på en arbetsplats där jag förväntats ta med lunchlådor även till andra. Men dessa två herrar kan tydligen inte ordna sin egen lunch. Fast det är lätt ordnat för likt många äldre män vill de ha det så som det alltid varit och äter därför samma sak varje måltid, en ordentlig portion hö.

Än på lunch, det har sina utmaningar att dela lunchrum, men man får respektera varandras olika matvanor. Men härom dagen fick jag nog när hälsoivaren Alice tyckte det var helt i sin ordning att äta död rått till lunch. Jag bad henne äta den på uteplatsen i stället för alla vår trevnads skull, någon måtta får det vara. Tur att hon inte envisades med att värma den i mikron först. ✕

Det här är Djurskyddet Sverige

Djurskyddet Sverige är med sina drygt 10 000 medlemmar och 44 anslutna lokalföreningar en av Sveriges största djurskyddsorganisationer. Vi har arbetat i över 120 år för att hjälpa djuren.

Vår vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Alla djur ska ha rätt att utföra sina naturliga beteenden och skyddas från lidande. När djur avlivas eller slaktas ska det ske på ett smärtfritt sätt.

Vi opinionsbildar och påverkar politiker för att förbättra djurskyddslagstiftningen. Vi finns representerade i olika arbetsgrupper och kommittéer, samt är remissinstans åt departement och myndigheter.

Våra lokala föreningar arbetar bland annat med att ta hand om djur som har blivit hemlösa och vanvårdade.

Internationellt samarbetar vi med våra nordiska systerorganisationer och Eurogroup for Animals.

Vårt arbete finansieras av medlemsavgifter, arv och gåvor. Organisationen har 90-konto, verksamheten kontrolleras därmed av Svensk Insamlingskontroll.

PLUSGIRO: 90 01 06-6

BANKGIRO: 900-1066

GENERALSEKRETERARE

Åsa Hagelstedt

RECEPTION

Daniela Velarde

FÖRETAGSKONTAKT

Peter Solstedt, f d Henriksson

ORGANISATIONSEKRETERARE

Majk Michaelsdotter

SAKKUNNIG

Emma Brunberg & Anna Lundvall from 19/4

CHEF INSAMLING & KOMMUNIKATION

Sara Frick

KOMMUNIKATION

Sandra Rönnsved

INSAMLING

Lisa Löhr

DJURSKYDDET UNGDOM

Christel Bertling Szytek

REDE

Helena Risinger & Peter Solstedt

EKONOMI

Adina Holmertz

UTSKICK & ADMINISTRATION

Martine Everett & Dorina Larsson

FÖRBUNDSORDFÖRANDE

Linda Maria Vonstad

STYRELSELEDAMÖTER

Catarina Niklasson Schöön, Kerstin Linde, Gunnela Ståhle, Lina Göransson, Linnea Stålhandske, Owe Sandström, Sofia Arkelsten & Stina Näsström

NÄSTA NUMMER UTE 24 JUNI 2021

TEMA

Djurskydd inom lantbruket

LÄS FLER NYHETER PÅ TIDNINGEN.DJURSKYDDET.SE

Foto: Elsa Frizell

Tack Kattliv!

Tidningen Kattliv skänker 100 kr till Djurskyddet Sverige för varje ny prenumerant du får via oss!
Du betalar endast 374 kr och får då 8 nummer av tidningen Kattliv.

Besök din prenumerationsnadan idag genom att maila dina adressuppgifter till prenn@kattliv.com, kom ihåg att ange kod 334 i ämnesfältet. Du får också bra att skicka in talongen nedan.

Tidningsprenumerant kan vi göra stöbarnad för djuren!

SKICKA IN TALONGEN NEDAN FÖR ATT PRENUMERERA PÅ KATTLIV!

JÅ, jag vill prenumerera på tidningen Kattliv och samtidigt stödja Djurskyddet Sverige. Du betalar endast 374 kr för 8 nummer.

Namn och efternamn

Adress

Postadress

E-post

GÖR SÅ HÄR:

Klipp av talongen och lägg i ett kuvert.

Skicka kuvertet till:
Djurskyddet Sverige
Svanst 30 425 75 1
130 33 Stockholm.

Du behöver inte sätta ett frimärke,
Djurskyddet står för portot!

Har du frågor om din prenumeration, kontakta Kattliv:
0800-174 03 eller prenn@kattliv.com

Djurskyddet Sverige främjar dina uppgifter till tidningen Kattliv.
Du skänker din prenumeration och skänker en hel del.
Djurskyddet Sverige sparar inte uppgifter av din bidragssändning.

Naturen och djuren

SKAPAR NÄRVARO

10%
rabatt med kod
SEDS121
t.o.m.
23/06/21

Gäller t.o.m. 23:e juni 2021. Allmänna villkor gäller

Skapa den perfekta miljön för alla trädgårdens djur

LITE HJÄLP KAN GÖRA STOR SKILLNAD

www.vivara.se • Telefon: 031 40 17 80

FÅGELMAT

FÅGELMATARE

FÅGELHOLKAR

FÅGELSKÅDNING

DJURLIV

VÄXTER

GÅVOR

BARN